

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

**Ekonomické důsledky sociálních problémů v zemích
bývalého Sovětského svazu – Ruská federace a Běloruská
republika**

Bc. Maksim Kozlov

© 2021 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Maksim Kozlov

Hospodářská politika a správa

Podnikání a administrativa

Název práce

Ekonomické důsledky sociálních problémů v zemích bývalého Sovětského svazu – Ruská federace a Běloruská republika

Název anglicky

The economic consequences of social problems in the countries of the former Soviet Union – the Russian Federation and the Republic of Belarus

Cíle práce

Hlavním cílem diplomové práce je vyjádřit ekonomické důsledky sociálních problémů v zemích bývalého Sovětského svazu: Ruská federace a Běloruská republika. Dílčím cílem je zhodnocení sledovaných ekonomik s využitím makroekonomických ukazatelů a provedení jejich komparativní analýzy.

Metodika

Diplomová práce bude rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část práce bude zpracována formou literární rešerše s využitím studia odborné literatury českých a zahraničních autorů; čerpány budou rovněž aktuální informace z odborných časopisů a internetových zdrojů. V praktické části práce bude provedena analýza základních makroekonomických ukazatelů ve vybraných ekonomikách. Pro analýzu shromážděných údajů bude využita statistická analýza dat. Aktuální data budou čerpána ze statistických úřadů vybraných zemí. V práci bude použita zejména metoda deskripce a komparativní analýzy.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

Ruská federace, Běloruská republika, hospodářská krize, hrubý domácí produkt, inflace, nezaměstnanost, platební bilance

Doporučené zdroje informací

BRČÁK, J. SEKERKA, B. STARÁ, D. Makroekonomie – teorie a praxe. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-492-3.

LIPOVSKÁ, H. Moderní ekonomie: jednoduše o všem, co byste měli vědět. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0120-7.

MANKIW, N G. Zásady ekonomie. Praha: Grada, 1999. ISBN 80-7169-891-1.

MYANT, M R. Tranzitivní ekonomiky: politická ekonomie Ruska, východní Evropy a střední Asie. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2268-4.

ROJÍČEK, M. SPĚVÁČEK, V. VEJMĚLEK, J. ZAMRAZILOVÁ, E. ŽDÁREK, V. Makroekonomická analýza: teorie a praxe. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5858-9.

Předběžný termín obhajoby

2020/21 LS – PEF

Vedoucí práce

Mgr. Elizbar Rodonaia, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 11. 12. 2020

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 22. 1. 2021

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 22. 03. 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci - "Ekonomické důsledky sociálních problémů v zemích bývalého Sovětského svazu – Ruská federace a Běloruská republika" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30.03.2021

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Elizbaru Rodonaia za cenné rady, za ochotu, za trpělivost, za podporu, za odborné vedení a čas který mi věnoval.

Ekonomické důsledky sociálních problémů v zemích bývalého Sovětského svazu – Ruská federace a Běloruská republika

Abstrakt

Diplomová práce „Ekonomické důsledky sociálních problémů v zemích bývalého Sovětského svazu – Ruská federace a Běloruská republika“ je zaměřená na hlubší zkoumání a podrobnou analýzu ekonomických důsledků rozpadu Sovětského svazu, který ovlivnil základní státy svazu, ale do analýzy budou vybrány jenom 2 země – Rusko a Bělorusko. Budou definované pojmy týkající se problematiky makroekonomických ukazatelů, trhu práce, nezaměstnanosti, HDP a inflace.

V praktické části bude hlubší zkoumání ekonomických důsledků rozpadu SSSR na konkrétním příkladu Ruské federace a Běloruska a také bude analyzována současná ekonomicko-politická situace v těchto státech. Každý makroekonomický ukazatel bude analyzován zvlášť a bude posouzeno, jak se v zemích vyvíjí ekonomika propojená s politikou.

Klíčová slova: Ekonomika, inflace, nezaměstnanost, HDP, export, import, měnový kurz, poptávka, nabídka, cena, dluh.

Economic consequences of social problems in the countries of the former Soviet Union-Russian Federation and the Republic of Belarus

Abstract

This thesis "Economic consequences of social problems in the countries of the former Soviet Union-Russian Federation and the Republic of Belarus" is focused on deeper research and detailed analysis of economic consequences of the collapse of the Soviet Union, which affected the basic states of the union, but only 2 countries Russia and Belarus will be added to the analysis. . Terms related to macroeconomic indicators, the labor market, unemployment, GDP and inflation will be defined.

The practical part will be a deeper examination of the economic consequences of the collapse of the USSR on the specific example of the Russian Federation and Belarus and will also analyze the current economic and political situation in the states. Each macroeconomic indicator will be analyzed separately and will be assessed as in countries the economy connected with the policy

Keywords: Economy, inflation, unemployment, GDP, export, import, exchange rate, demand, supply, price, debt.

Obsah

1. Úvod	10
2. Cíl práce a metodika	11
2.1 Cíl.....	11
2.2 Metodika.....	11
3. Teoretická východiska.....	13
3.1 Makroekonomické ukazatelé.....	13
3.2 Trh práce.....	14
3.3 Typy nezaměstnanosti	15
3.3.1 Důsledky nezaměstnanosti	16
3.4 Inflace	17
3.4.1 Důsledky inflace.....	20
3.5 HDP, HNP	22
3.5.1 Metody měření HDP	24
3.5.2 Deflátor HDP	25
3.5.3 HNP	26
4. Vlastní práce	28
4.1 Popis Sovětského svazu	28
4.2 Příčiny rozpadu SSSR	30
4.2.1 Krátké shrnutí důsledků krize SSSR.....	31
4.3 Důsledky rozpadu SSSR pro Rusko	32
4.3.1 Ekonomické důsledky	33
4.3.2 Politické důsledky	34
4.4 Důsledky rozpadu SSSR pro Běloruskou republiku	36
4.5 Ruská federace.....	38
4.5.1 Nezaměstnanost v zemi.....	38
4.5.2 Inflace v Ruské federaci.....	41
4.5.3 Vývoj HDP v Rusku	45
4.6 Běloruská republika.....	48
4.6.1 Nezaměstnanost v zemi.....	49
4.6.2 Inflace v Běloruské republice	52
4.6.3 Vývoj HDP v Běloruské republice	55
4.7 Současná ekonomicko-politická situace.....	61
4.7.1 Ruská federace.....	61
4.7.2 Běloruská republika	70
5. Výsledky a diskuse	72

6. Závěr	78
7. Seznam použitých zdrojů	80
Přílohy.....	83

Seznam tabulek

Tabulka 1 Typy nezaměstnanosti	15
Tabulka 2 Důsledky nezaměstnanosti	16
Tabulka 3 Složení HDP	22
Tabulka 4 Druhy HDP	23
Tabulka 5 Míra inflace v Rusku v letech 1991-1996	42
Tabulka 6 Míra inflace v Rusku v letech 1997-2005	43
Tabulka 7 Míra inflace v Rusku v letech 2006-2019	44
Tabulka 8 Míra inflace v Běloruské republice (podle měsíců). Vyjádřená v %	54
Tabulka 9 Ukazatele HDP Běloruska	59
Tabulka 10 Druhy sankce proti Rusku.....	64

Seznam obrázku

Obrázek 1 Důchodová reforma v Rusku	39
Obrázek 2 Míra inflace v Rusku od roku 1991	42

Seznam použitých zkratk

SSSR -Svaz sovětských socialistických republik

BSSR-Běloruská sovětská socialistická republika

EU-Evropská unie

HDP-Hrubý domácí produkt

HNP-Hrubý národní produkt

CPI-Index spotřebitelských cen

BYR-Běloruský rubl

RUB-Ruský rubl

USD-Americký dolar

1. Úvod

Kolaps SSSR lze oprávněně označit za největší geopolitickou událost 20. století. Po celé století bylo ruské impérium a poté SSSR jedním z největších hráčů na mezinárodní scéně a ve druhé polovině století SSSR spolu s další významnou velmocí, Spojenými státy americkými, podporovaly při jejich konfrontaci celý systém mezinárodních vztahů, které se vyvinuly po druhé světové válce. A v zimě roku 1991 Svaz sovětských socialistických republik náhle přestal existovat. Lze tvrdit, že rozpad Sovětského svazu byl téměř největší politickou katastrofou 20. století. Kolaps Sovětského svazu je součástí biografie a dramatu. Je to událost, která dala vzniknout novému kolu v historii Ruska, jež stále ovlivňuje naše životy. Rozpad SSSR vedl k rozbití většiny tradičních vazeb mezi ekonomickými subjekty v bývalých republikách, což významně snížilo jak v Rusku, tak v dalších zemích SNS příležitosti pro ekonomické manévrování s finančními, výrobními, přírodními a jinými zdroji, kvůli izolaci ekonomických systémů států a rozšířené krizi, spojené s rozpadem sovětské ekonomiky. V této situaci ztratila Ruská federace méně než ostatní, a to kvůli relativní soběstačnosti svého ekonomického potenciálu, což nelze říci o Běloruské republice.

V BSSR byly stejně jako v jiných sovětských republikách patrné příznaky krizové situace. Mnoho podniků nefungovalo z důvodu nedostatečné dodávky surovin, komponentů z jiných oblastí SSSR a administrativních chyb vedení. Inlace začala růst a poprvé byly v BSSR zavedeny kupóny na potraviny a některé předměty dlouhodobé spotřeby. V tomto ohledu se zvýšila nespokojenost populace. V roce 1986 se černobylská katastrofa stala pro zemi těžkou ranou, jež měla vážné důsledky pro zdraví obyvatel, životní prostředí a hospodářství Běloruska.

2. Cíl práce a metodika

2.1 Cíl

Hlavním cílem diplomové práce je zachytit ekonomické důsledky sociálních problémů v zemích bývalého Sovětského svazu, v Ruské federaci a Běloruské republice. Dílčím cílem je zhodnocení sledovaných ekonomik s využitím makroekonomických ukazatelů a provedení jejich komparativní analýzy.

Makroekonomické ukazatele. Systém makroekonomických ukazatelů zahrnuje ukazatele charakterizující HDP, HNP, zaměstnanost, trh práce, inflaci. Slouží k předpovídání vývoje ekonomiky, identifikaci trendů, důvodů jejich změn a formulaci hospodářských politik k dosažení stanovených cílů. Ústřední místo v systému makroekonomických ukazatelů mají indikátory charakterizující vývoj výroby zboží a služeb. Předmětem dané práce je zkoumání trendu vývoje ekonomiky po rozpadu SSSR až po současnost. Toto zkoumání se bude vztahovat na historické, politické a ekonomické procesy každé země.

2.2 Metodika

Diplomová práce bude rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část práce bude zpracována formou literární rešerše s využitím studia odborné literatury českých a zahraničních autorů; čerpány budou rovněž aktuální informace z odborných časopisů a internetových zdrojů. V praktické části práce bude provedena analýza základních makroekonomických ukazatelů ve vybraných ekonomikách. Pro analýzu shromážděných údajů bude využita statistická analýza dat. Aktuální data budou čerpána z údajů statistických úřadů vybraných zemí. V práci bude použita zejména metoda deskripce a komparativní analýzy.

Teoretická část práce popisuje hlavní makroekonomické pojmy, z nichž je třeba vyzdvihnout ty hlavní: HDP, HNP, trh práce, nezaměstnanost a inflaci.

Nejdříve se tyto ukazatele budou týkat dvou států: Ruské federace a Běloruské republiky. Velká pozornost bude věnována historii vývoje těchto zemí, jejich problémům a reformám.

První část práce bude popisovat klasický ekonomický model používaný všemi zeměmi světa (HDP), inflaci a její důsledky pro populaci. Pokud jde o nezaměstnanost, bude popsána samostatně pro každou zemi s využitím teoretických znalostí historiků, politologů a novinářů.

Praktická část bude obsahovat podrobné analytické informace o každém z ekonomických odvětví. Rusko a Bělorusko budou pro stejné ukazatele analyzovány samostatně. Výhodou zkoumání těchto států je, že vycházely ze stejných podmínek a že během sovětské éry byla jejich ekonomika centralizovaná a zároveň měla nezávislý model. Právě tento faktor bude v budoucnu hrát klíčovou roli. Podíváme-li se nyní na ekonomiku Běloruska, stále můžeme vidět jasný ekonomický model ze SSSR, zatímco Rusko bylo schopno překonat obrovské ekonomické problémy a učinit z uzavřené ekonomiky jednu z nejotevřenějších.

Aby tato analýza byla jasná, bude nejdříve popsán Sovětský svaz a také jeho politicko-ekonomický postoj jak ke vnějším faktorům, tak i k vnitřním. Rozpad SSSR přinesl zcela negativní důsledky absolutně pro všechna odvětví, a to nejen v ekonomice, ale také ve výrobě a sociálním životě občanů. Okamžitá změna životního stylu lidí způsobila velkou míru nezaměstnanosti, rychlý růst inflace, pokles HDP a HNP a jako následek protivládní demonstrace. Každý faktor, jak ekonomický, tak i politický bude analyzován v praktické části této práce.

Na konci praktické části bude zhodnocena současná politická a ekonomická situace. Posledních 30 let bez SSSR přinesly jak novou vládu, tak i novou opozici, která má poměrně velký vliv na populaci země. Do analýzy je také zapojená politická situace, která se přímo vztahuje k současným prezidentům – Putinovi a Lukašenkovi.

V závěru bude popsán výsledek řízení vlády každého státu. Vzhledem k tomu, že ani v jedné z těchto zemí se neměnil prezident, bude docela snadné analyzovat výsledek jejich vládnutí v ekonomickém segmentu.

3. Teoretická východiska

3.1 Makroekonomické ukazatelé

Makroekonomické ukazatele jsou hlavními nebo základními ukazateli ekonomiky, pomocí nichž je možné určit stav ekonomiky jako celku. (equity.today.com/2019)

Za ekonomiku jako celek jsou sestavovány tabulky, které odrážejí každý ukazatel zvlášť - systém makroekonomických ukazatelů. To poskytuje ucelený obraz o vztahu mezi ekonomikou státu a ekonomikou ostatních zemí, jakož i mezi samotnými ukazateli.

Hlavní makroekonomické ukazatele, které je třeba sledovat jsou:

- Rychlost inflace
- Míra nezaměstnanosti
- HDP, HNP
- Trh práce
- Informace o trhu práce (equity.today.com/2019)

Pohyb na trhu je spojen s vydáváním nových údajů, proto je docela realistické předvídat pohyb trhu, pokud se sleduje jasný vztah mezi makroekonomickými ukazateli ekonomiky a dalšími informacemi. Makroekonomické ukazatele ekonomiky a jejich dopad na měnový trh vycházejí ze skutečnosti, že absolutně jakákoli měna je výsledkem ekonomického vývoje státu, jehož hodnotu lze regulovat různými ekonomickými metodami.

Postavení trhu práce je klíčovým makroekonomickým ukazatelem vývoje ekonomiky státu, stejně jako ukazatel zaměstnanosti velmi důležitým makroekonomickým ukazatelem, na který v první řadě reagují všechny trhy. (equity.today.com/2019)

- S vysokou mírou nezaměstnanosti se zvyšuje sociální napětí a klesá příjem populace jako celku.
- Když indikátor nezaměstnanosti roste, národní měna se zpravidla znehodnocuje. (equity.today.com/2019)

3.2 Trh práce

Trh práce – soubor ekonomických vztahů týkajících se prodeje a nákupu konkrétního produktu – práce; trh, na kterém se práce směňuje za mzdy.

Trh práce formuje poptávku, nabídku a cenu práce a následně služby práce. Subjekty ekonomických vztahů na trhu práce jsou na jedné straně podnikatelé – velké monopoly, střední a malí podnikatelé, stát a na druhé straně – jednotliví pracovníci nebo jejich sdružení (odbory) (Kurakov, 2003).

Ceny, které se na trhu práce objevují, jsou mzdové sazby, jež jsou peněžní formou hodnoty práce. Situace na trhu práce je charakterizována poměrem mezi volnými pracovními místy nezaměstnanými a zaměstnání hledajícími schopnými občany.

Rozlišují se tyto trhy práce: externí (profesionální) a interní. Vnější trh práce předpokládá mobilitu pracovních sil mezi firmami. Interní je založen na pohybu zaměstnanců v podniku, ať už při přechodu zaměstnance na nové pracoviště, podobné funkcemi a povahou práce předchozímu místu, nebo na vyšší pozice a kategorie. Vnější trh práce předpokládá, že zaměstnanci mají profese, které mohou využívat různé firmy. Profese a kvalifikace pracovníků zaměřených na domácí trh práce se v jiných podnicích používají obtížněji, protože jsou svou povahou specifické díky práci v této firmě. Zvláštnosti pracovněprávních vztahů na domácím trhu práce navíc brání převodu pracovníků do jiných podniků. Vnější trh práce se tedy vyznačuje vyšší fluktuací zaměstnanců ve srovnání s vnitřním trhem práce, kde se pohyb pracovníků provádí převážně v rámci podniku (Kurakov, 2003).

3.3 Typy nezaměstnanosti

Tabulka 1 Typy nezaměstnanosti

Typ	Příčina výskytu
Frikční	Spojená s hledáním a čekáním na práci. Je většinou dobrovolná a krátkodobá. Mladí odborníci, kteří z vlastní vůle skončili, si mohou hledat práci. Hlavním důvodem je nedokonalost informací, tj. nedostatek informací o dostupnosti volných pracovních míst.
Strukturovaná	Je spojena se zaváděním nových technologií, automatizace výroby, změnami na trhu zboží a služeb. Je většinou vynucená a spíše dlouhodobá. Hlavním důvodem jejího vzniku je podniková revize struktury pracovních zdrojů, tj. buď propuštění určitého počtu lidí pracujících v tomto podniku, nebo rekvalifikace personálu.
Cyklická	Je spojena s nástupem fáze obecné ekonomické recese v ekonomickém cyklu. Má vynucený charakter. Během obnovy se objevují nová pracovní místa a klesá nezaměstnanost.
Sezonní	Je spojena s nerovnoměrným objemem produkce prováděné některými odvětvími v různých obdobích roku, tj. v některých měsících poptávka po pracovní síle v těchto odvětvích roste, a proto klesá míra nezaměstnanosti, v jiných klesá a v důsledku toho se zvyšuje míra nezaměstnanosti. Odvětví, která podléhají sezónním výkyvům ve výrobě, zahrnují zemědělství a stavebnictví.
Skrytá	Zaměstnanec souhlasí s částečným úvazkem z důvodu nemožnosti jiného zaměstnání.

Zdroj: (foxford.ru/2020)

3.3.1 Důsledky nezaměstnanosti

Tabulka 2 Důsledky nezaměstnanosti

Pozitivní	Negativní
<p>1) Vytvoří se mobilní „rezerva“ pracovních sil, kterou lze použít při rozšiřování výroby.</p> <p>2) Potíží se poptávka odborů z hlediska vyšších mezd → snížení očekávané míry inflace.</p> <p>3) Zvyšuje se pracovní motivace pracovníků, protože jistota zaměstnání a strach ze ztráty zaměstnání začínají fungovat jako nezávislá pobídka k práci.</p>	<p>1) Nedostatečné využití ekonomického potenciálu společnosti, když je skutečný hrubý národní produkt (HNP) výrazně nižší než potenciál.</p> <p>2) Snížení životní úrovně obyvatelstva:</p> <p>3) Ztráta odborných znalostí a dovedností, obtížnost zaměstnání.</p> <p>4) Morální trauma → alkoholismus, drogová závislost, sebevražda.</p>

Zdroj: (foxford.ru/2020)

3.4 Inlace

Inlace je růst cen zboží a služeb. S inflací se peníze znehodnocují, kupní síla populace klesá. Opačný proces inflace, tj. Pokles cen, se nazývá deflace.

Podle tempa růstu cen se inflace obvykle dělí na tři typy.

Klasická inflace znamená, že ceny rostou postupně, přibližně o 3–5% ročně, stejně jako v rozvinutých zemích. Mírná inflace je pozitivním faktorem pro ekonomiku, stimuluje poptávku, podporuje expanzi výroby a investice. (susanin. news/2020)

Cválající inflace je typická pro rozvojové země. Růst cen je meziročně o 10–50%.

Hyperinflace je společníkem krizí a válek. Růst cen přesahuje 50% a může dosáhnout astronomických hodnot. Nejčastěji k tomu dochází, když vláda „zapne“ tiskařský stroj, aby financoval své přemrštěné výdaje. (susanin.news/2020)

Hlavními příčinami inflace jsou následující faktory:

- snížení hrubého domácího produktu (HDP) při stálém objemu peněžní zásoby v oběhu;
- růst vládních výdajů v důsledku emisí;
- nadměrné rozšiřování půjček společnostem a jednotlivcům;
- monopol v ekonomice, kdy jsou velké firmy schopny určit hodnotu svých produktů a nákladů.

Hlavními ukazateli inflace jsou index spotřebitelských cen, index cen výrobců, deflátor HDP, parita kupní síly a Paascheho index. (susanin.news.ru/2020)

Nejčastěji je inflace měřena pomocí indexů cen spotřebitelů, tedy výpočet je založen na určení cen na finálním trhu ze spotřebního koše. Existují ale i indexy týkající se určitých odvětví – například ceny výrobců, zemědělské produkce apod. Výpočet indexu spotřebitelských cen vychází z hodnoty spotřebního koše v běžném a základním roce, a to dle následujícího vzorce:

$$CPI = \frac{\text{Hodnota daného spotřebního koše v cenách běžného roku}}{\text{Hodnota daného spotřebního koše v cenách základního roku}} * 100$$

Poté jsou porovnány dva indexy dle následujícího principů:

$$\text{Míra inflace} = \frac{CPI_t - CPI_{t-1}}{CPI_{t-1}} \times 100$$

(fincult.info.ru/2020)

Jak se měří inflace? Různé ukazatele cenové dynamiky poskytují představu o změnách cen v ekonomice - indexy cen výrobců, deflátor hrubého domácího produktu, index spotřebitelských cen. Když se mluví o inflaci, obvykle to znamená index spotřebitelských cen (CPI). V Rusku se inflace, stejně jako v mnoha zemích, počítá také na základě ukazatele CPI. Jeho výpočet provádí Rosstat, údaje jsou zveřejněny na oficiálních stránkách oddělení. Ruská centrální banka analyzuje inflační procesy a bere je v úvahu při rozhodování o měnové politice. + CPI měří inflaci porovnáním cen u více než 500 nejoblíbenějších položek zboží a služeb. Z nich je vytvořen spotřební koš a je možné vysledovat, jak moc se jeho hodnota za určité časové období změnila. A takové srovnání nám umožňuje pochopit, zda inflace postupuje. Pro kvalitativní výpočet CPI musí být spotřebitelský koš přísně v souladu se skutečnou strukturou spotřeby. Když se na trhu objeví nové produkty nebo se změni spotřebitelské preference lidí, změni se také složení spotřebního koše. Rosstat proto na začátku roku každoročně reviduje seznam zboží a služeb, u nichž jsou ceny sledovány. CPI lze vypočítat několika způsoby. Když Ruská banka hovoří o inflaci, odhaduje změnu cenové hladiny v ročním srovnání porovnáním aktuálního měsíce se stejným měsícem loňského roku. (bcs-express.ru,2020)

Inflace hraje důležitou roli v monetární politice. Jednoznačným trendem je takzvané cílování inflace, což je v podstatě udržování inflace v požadované míře, a to pomocí monetárních nástrojů uplatněných centrální bankou. (fincult.info.ru/2020)

Existují i jiné definice inflace:

- inflace je „zvýšení obecné cenové hladiny“.
- inflace je znehodnocení peněz, pokles jejich kupní síly.
- inflace je nemoc oběhu papírových peněz, kdy peníze ztratily spojení se zlatem.

Inflace je vyjádřena především v odpisech peněz, které se odepisují ve vztahu k:

- Na zlato. To se odráží ve zvýšení tržní ceny zlata;
- Ke zboží. To se projevuje růstem cen komodit - velkoobchodu a zejména maloobchodu;
- Do cizích měn. To se odráží v poklesu směnného kurzu národní měny ve vztahu k cizím měnám, které si zachovaly svoji původní skutečnou hodnotu nebo se v menší míře znehodnocovaly. (bcs-express.ru,2020)

Inflace je krize peněžního systému. Potřeba zabránit tomu tak, aby ekonomika prošla inflační krizí:

- Musí existovat stálá rovnováha státního rozpočtu.
- Centrální banka musí mít ideální politiku.
- Stát by neměl zasahovat do rozdělování příjmů.
- V zemi by měli obývat občané se zdravou psychologií trhu, lidé zbavení inflačních očekávání. (bcs-express.ru,2020)

Je nutné rozlišovat mezi vnitřními a vnějšími faktory inflace. (spravochnick.ru, 2020)

Mezi interními faktory je třeba zdůraznit:

1. Nepeněžní faktory:

- cyklické a sezónní faktory růstu cen;
- změna produktivity práce;
- povinná státní regulace cen;
- zvyšování daní;
- monopolizace výroby;
- změny tržních podmínek;
- přírodní katastrofy a další faktory, které nezávisí na stavu měnového sektoru. (spravochnick.ru, 2020)

2. Peněžní faktory:

- krize veřejných financí;
- schodek rozpočtu;
- emise peněz. (spravochnick.ru, 2020)

Mezi vnější faktory inflace patří:

- světové strukturální krize (suroviny, energie, měna);
- nelegální vývoz zlata a měny (spravochnick.ru, 2020)

Inflace není překonána, pokud je vládní rozpočet snížen bez schodku. V tomto případě je inflace způsobena zvláštními faktory. Nejdůležitější z nich je úvěrová expanze. Vyjadřuje se v expanzi půjček (krátkodobých i dlouhodobých) ve formě bezhotovostního obratu plateb. Na tomto základě roste emise banky z úvěrových peněz, což vytváří další požadavky na zboží a služby. Jedná se o aktivní roli úvěrového systému při zvyšování inflace. (spravochnick.ru, 2020)

3.4.1 Důsledky inflace

Důsledky inflace jsou velmi složité a různé:

- Inflace nejprve zvyšuje ceny, míru zisku a tím dočasně oživuje situaci;
- Jak se inflace vyvíjí, mění se z dočasného motoru v brzdu, zvyšuje ekonomickou a sociální nestabilitu, ničí hlavní faktory ekonomického růstu;
- Inflace způsobuje nerovnoměrný růst cen zboží, dezorganizuje ekonomické vazby, zvyšuje nerovnováhu mezi hospodářskými odvětvími;
- Narušuje strukturu spotřebitelské poptávky, zhoršuje problém kapacity domácího trhu;
- Posiluje spekulace se zbožím;
- Generuje útěk z peněz do zboží, zhoršuje nedostatek komodit;
- Podkopává pobídky k hromadění peněz, narušuje fungování měnového systému;
- Vytváří napětí v mezinárodních ekonomických vztazích;
- Prohlubuje sociální rozpory ve společnosti. Inflace do jisté míry působí jako super daň pro pracující lidi. Důvodem je především zpoždění růstu nominálních mezd z růstu cen. (www.audit-it.ru,2020)

Vláda reguluje inflaci s cílem snížit devastující sociálně - ekonomické důsledky. Sada nástrojů pro státní regulaci inflace zahrnuje širokou škálu rozpočtových, daňových a úvěrových opatření k ovlivnění cen a mezd:

- zmrazení mezd za účelem omezení růstu cen;
- omezení růstu cen a nabídky peněz v oběhu;
- aktivace úvěrové politiky;
- dodržování přísné rozpočtové politiky;
- snížení cel s cílem přilákat levné dovážené zboží. (www.audit-it.ru,2020)

Žádná země na světě není schopná fungovat bez stabilní státní měny. Aby lidé mohli šetřit, investovat a podnikat, musí si být jisti spolehlivostí národní měny. Klíčem ke stabilní místní měně je do jisté míry účinná fiskální politika, kdy vláda „žije ve svých možnostech“ úpravou svých výdajů na základě daňových příjmů. (finteo.com/2020)

Kromě stabilního a realistického rozpočtu musí existovat i efektivní bankovní systém. To vyžaduje především vytvoření účinného platebního a vypořádacího systému. Banky zároveň

musí dodržovat zdravou úvěrovou politiku. Bankovní operace by měly být prováděny v rámci zákona a s minimálním rizikem pro vkladatele (měly by být v platnosti zákony o maximálním objemu půjček a o diverzifikaci půjček; měly by být vytvořeny speciální fondy pojištění vkladů) (www.audit-it.ru,2020)

3.5 HDP, HNP

Hrubý domácí produkt je hodnota veškerého zboží a služeb konečného užití vytvořených v zemi v průběhu roku, odhadovaná v tržních cenách. (foxford.ru/2020)

Hrubý národní produkt je tržní hodnota celého objemu zboží a služeb vytvořeného producenty dané země v jednom roce, a to jak v jejich vlastní zemi, tak na území jiných zemí. (foxford.ru/2020)

Tabulka 3 Složení HDP

Má	Nemá
<ul style="list-style-type: none">• konečné zboží a služby;• hodnota pouze těch výrobků a služeb, které byly vyrobeny k prodeji, tj. tržní hodnota;• vše, co se v zemi vyrábí, bez ohledu na to, do které země výrobní faktory patřily;• náklady pouze na zboží a služby, které byly vyrobeny v daném roce.	<ul style="list-style-type: none">• finanční transakce (nákup akcií, dluhopisů, úroky ze státních dluhopisů);• převody (důchody, stipendia);• náklady na zboží a služby vyrobené mimo zemi.

Zdroj: (foxford.ru/2020)

Do HDP je zahrnuto pouze konečné zboží určené k přímé spotřebě, to znamená, že jsou vyloučeny všechny meziprodukty používané k výrobě konečného zboží. Například HDP tedy nezahrnuje náklady na obilí, mouku, droždí, které jsou nezbytné pro získání finálního zboží pekárenské výroby. Jinak by se náklady na meziprodukty započítávaly dvakrát, protože jsou zahrnuty v ceně konečného produktu. (foxford.ru/2020)

Ekonomický růst neznamená, že skutečný hrubý domácí produkt se musí každý rok nutně zvyšovat, cyklické poklesy jsou přípustné, ale obecně musí směřovat ekonomika nahoru. Pro získání reálného výsledku by měl být růst HDP měřen bez ohledu na možný růst cen, protože s vysokou inflací mohou ceny výrazně růst, zatímco výroba naopak může klesat. Proto,

abychom věděli, o kolik vzrostla skutečná produkce zboží a služeb, lze růst vypočítat v tzv. Stálých cenách. (foxford.ru/2020)

Ekonomický růst → hospodářský a sociální pokrok. Znamená to zvýšení přebytečného produktu v zemi → zvýšení zisků - zdroj dalšího rozšiřování a obnovy výroby a zvýšení blahobytu obyvatel. (foxford.ru/2020)

Tabulka 4 Druhy HDP

Nominální	Reální
Vyjádřený v cenách v danou dobu	<ul style="list-style-type: none">• Vyjádřený v cenách upravených o inflaci• Lze použít k analýze úrovně ekonomického rozvoje země v různých časových obdobích

Zdroj: (foxford.ru/2020)

Výpočet HDP lze provést v různých měnách v závislosti na cílech:

- v měně vaší země pro srovnání indikátorů a zveřejnění v médiích;
- v amerických dolarech. Nejčastěji k porovnání výkonnosti několika zemí;
- v cizí měně podle aktuálního směnného kurzu. Porovnat výkonnost obou zemí.

Za výpočet ukazatele HDP jsou zodpovědné státní statistické úřady. Pravidelně provádějí výpočty, údaje neustále aktualizují a doplňují. To umožňuje sledovat dynamiku a identifikovat problémové body v reálném čase, nikoli jednou ročně. Roční ukazatel však bude nejpřesnější, protože zohledňuje absolutně všechna data přijatá od podniků v zemi. (foxford.ru/2020)

3.5.1 Metody měření HDP

HDP se měří 3 metodami:

- jako součet hrubé přidané hodnoty (produkční metoda)
- jako součet komponent konečného použití (výdajová metoda)
- jako součet primárního příjmu (důchodová) (finance.cz/2020)

Nejčastěji je HDP určeno pomocí **výdajového přístupu**, a to podle následujícího vzorce:

$$HDP = C + I + G \pm NX$$

Výdajová metoda sčítá veškeré výdaje v ekonomice po jednotlivých sektorech - domácnosti, firmy, stát a zahraniční obchod.

Důchodová metoda měření sčítá všechny náklady spojené s podnikáním, které jsou zároveň důchody, které domácnosti dostávají (jako majitelé výrobních faktorů) od firem.

+ hrubé mzdy (včetně dalších nákladů na práci, které platí firmy)

+ renty (včetně imputovaných nájmů)

+ hrubé zisky korporací (dividendy akcionářů, nerozdělený zisk a daň ze zisku)

+ čisté úroky (rozdíl mezi přijatými a placenými úroky)

+ příjmy ze samo zaměstnání

= čistý domácí důchod

+ znehodnocení kapitálu

+ nepřímé daně

- dotace

= **hrubý domácí produkt** (finance.cz/2020)

Výpočet HDP **produkčním způsobem** je založen na takovém mikroekonomickém ukazateli, jako je hrubý výstup. Představuje hodnotu zboží a služeb produkovaných obchodními jednotkami - rezidenty - za určité období. To zahrnuje výrobu průmyslových a zemědělských produktů v hodnotovém vyjádření, přepravu zboží, náklady na stavební a instalační práce a výrobu dalších průmyslových odvětví. Náklady na služby zahrnují služby velkoobchodu a maloobchodu, materiálně-technické dodávky a nákup, komunikační služby, zdravotnictví, kulturu vědy, veřejné organizace, služby vládních orgánů, obranu, finanční instituce, penzijní připojištění, služby různých organizací poskytujících služby podnikům a institucím. Objem hrubé produkce zahrnuje také některé kategorie vyrobeného, ale realizovaného zboží. (finance.cz/2020)

Oni zahrnují:

- výrobky vyráběné podniky pro vlastní spotřebu
- výrobky používané pro stavbu budov a výrobu dalšího stálého majetku
- vyměňované produkty a služby
- produkty a služby používané k platbě v naturálních
- zemědělské a potravinářské výrobky vyrobené v domácnostech pro vlastní spotřebu
- ostatní výrobky vyrobené v domácnostech
- imputovaný příjem z bydlení ve vlastním domě
- imputované poplatky pro finanční zprostředkovatele (finance.cz/2020)

Podrobněji HDP jako zdroj příjmů zahrnuje následující komponenty:

- Mzdy pracovníků, které vyplácí stát a podnikatelé těm, kteří nabízejí práci, a mnoho dalších příplatků (příspěvky zaměstnavatelů na sociální pojištění a různé soukromé fondy na důchody, lékařskou péči a pomoc v případě nezaměstnanosti).
- Zisk firem a korporací je příjem, který zůstává po odečtení výdajů výrobce na mzdy, nájemné a úroky. Používají se k placení daní, dividend a nerozděleného zisku společností.
- Příjmy podniků nezapsaných v obchodním rejstříku, které jsou jednotlivě nebo v rodinném vlastnictví, a příjmy nezávislých pracovníků (právníci, spisovatelé).
- Příjmy vlastníků nemovitostí (nemovitosti a přírodní zdroje), tj. platby za pronájem.
- Úrok z úvěrového kapitálu použitého k vytvoření HNP. Úrok z půjčky je výplata příjmu ze soukromého podnikání majitelům peněžního kapitálu.
- Odpisy představují roční odpočet, který ukazuje množství kapitálu spotřebovaného ve výrobním procesu.

HNP podle příjmu navíc zahrnuje nepřímé daně, tj. daně z přidané hodnoty, z prodeje zboží, spotřební daně, cla atd. Stát získává tyto nezasloužené příjmy za své udržování prostřednictvím zvýšení cen. Státní dotace se odečítají od HNP. (finance.cz/2020)

3.5.2 Deflátor HDP

V ekonomii, je užitečné, aby bylo možné měřit vztah mezi nominálním HDP a reálného HDP. K tomu, ekonomové vyvinuli koncept deflátoru HDP. Deflátor HDP je prostě nominální HDP v daném roce děleno reálného HDP v daný rok a pak vynásobí 100. (financevpraxi.cz/2020)

Poměr nominálního a reálného HDP se nazývá deflátor HDP. Deflátor HDP je komplexní cenový index, který měří změny cen v celé ekonomice. (financevpraxi.cz/2020)

Obr.3: Deflátor HDP

$$\text{deflátor HDP} = \frac{\text{nominální HDP}}{\text{reálné HDP}}$$

Zdroj:financevpraxi.cz/2020

3.5.3 HNP

HRUBÝ NÁRODNÍ PRODUKT (HNP) je hlavním ukazatelem ekonomického stavu společnosti. Je definována jako celková tržní hodnota celkové konečné produkce zboží a služeb v ekonomice po dobu jednoho roku. Indikátor HNP je peněžní. Pro správný výpočet celkového objemu produkce je nutné, aby všechny produkty a služby byly započítány jednou (kromě dvojitého započítání). Z tohoto důvodu se berou v úvahu pouze konečné produkty a meziprodukty jsou vyloučeny. (miras.cz/2020)

Konečným produktem se rozumí zboží a služby zakoupené pro konečné použití.

Zboží a služby, které jsou nakupovány za účelem dalšího prodeje nebo k dalšímu zpracování nebo zpracování, jsou klasifikovány jako meziprodukty. Jsou vyloučeny z HNP, protože náklady na konečný produkt již zahrnují všechny mezilehlé transakce, které proběhly. Z toho se tedy skládají náklady na konečný produkt. Jaké firmy „přidávají“ v každé fázi zpracování. (miras.cz/2020)

Rozdíl mezi tržní cenou produktů vyráběných firmou a hodnotou surovin a dodávek nakoupených od dodavatelů se nazývá přidaná hodnota. Pokud sečteme přidanou hodnotu vytvořenou všemi firmami, dostaneme tržní hodnotu celkového výstupu (HNP).

(miras.cz/2020)

Při výpočtu ukazatele HNP se loučí neproduktivní transakce, které zahrnují:

1. Čistě finanční transakce (existují 3 typy):

- převody plateb ze státního rozpočtu (dávky v nezaměstnanosti, platby sociálního pojištění atd.) - jelikož jejich příjemci nijak nepřispívají k tvorbě současného objemu HNP;

- platby soukromým převodem (například měsíční dotace, které dostávají studenti z domova) - jelikož se jedná o převod finančních prostředků z jedné osoby na druhou;
- transakce s cennými papíry - protože přímo neznamenají zvýšení produkce.

2. Prodej použitých položek - jelikož tyto transakce neodrážejí aktuální produkci.

Můžeme tedy odhadnout tržní hodnotu konečného produktu (a tedy i HNP), když se podíváme na to, kolik všichni spotřebitelé utratí za jeho nákup, nebo sečtením veškeré přidané hodnoty, produkované všemi firmami (protože přidaná hodnota je součet mezd, úroků, nájemného a zisku, musíme shrnout příjmy všech účastníků výrobního procesu).

HNP lze tedy určit buď součtem všech výdajů na nákup celého objemu produktů vyrobených v daném roce, nebo součtem všech příjmů získaných z výroby celého objemu produktů v daném roce. Ekvivalence těchto metod výpočtu je založena na skutečnosti, že to, co se utratí „a výroba produktu, je příjem pro ty, kteří investovali své zdroje do výroby tohoto produktu a jeho prodeje na trhu. (miras.cz/2020)

Pro měření HNP podle výdajů je nutné shrnout všechny typy výdajů na tvorbu konečného produktu a služeb - to zahrnuje výdaje na osobní spotřebu (C), hrubé soukromé domácí investice (Ig), vládní nákupy zboží a služeb (O), čistý vývoz (Xd). (miras.cz/2020)

1. Výdaje na osobní spotřebu (C) zahrnují:

- výdaje domácností na předměty dlouhodobé spotřeby (automobily, chladničky);
- pro zboží běžné spotřeby (chléb, mléko);
- za služby (právníci, lékaři, kadeřníci).

2. Hrubá soukromá domácí investice (Ig) zahrnuje:

- veškeré nákupy strojů a zařízení podnikateli;
- veškerá konstrukce;

3. Vládní zakázky na zboží a služby (C). Vládní nákupy zboží a služeb zahrnují veškeré vládní výdaje na konečné produkty podniků a náklady na všechny přímé nákupy zdrojů (včetně práce). Nezahrnuje vládní převody.

4. Čistý vývoz (Xn). Čistý export je rozdíl mezi exportem a importem. (miras.cz/2020)

4. Vlastní práce

4.1 Popis Sovětského svazu

SSSR byl federální stát zahrnující patnáct sovětských socialistických republik, jehož jádrem bylo Rusko. Šest republik ležících v evropské části země a osm republik v asijské části země tvořilo jediný stát. Hlavním ekonomickým principem všech pětiletých a sedmiletých rozvojových plánů země byl rozvoj mimoměstských částí Ruska. Výsledkem byly opuštěné vesnice ruské neúrodných zóny a docela prosperující vesnice republik na periferii SSSR. Nakonec se úroveň socioekonomického rozvoje výrazně zvýšila. SSSR jako celek byl průmyslově rozvinutým státem, což dokazují úspěchy ve vědě, technice a kultuře. Rozpad Sovětského svazu přinesl na politické mapě světa obrovské změny. Zmizel bipolární svět, na němž byl postavená rovnováha sil dvou supervelmocí – SSSR a USA (Arhipova, 2020).

Na konci roku 1991 Sovětský svaz jako stát přestal existovat. Vedoucí představitelé nyní bývalých sovětských republik, nyní nezávislých států, však deklarovali přání rozvíjet spolupráci v ekonomické, politické, humanitární a kulturní oblasti a vytvořit Společenství nezávislých států (SNS), které původně zahrnovalo 11 republik (Rusko, Bělorusko, Ukrajina, Moldavsko, Ázerbájdžán, Arménie, Kazachstán, Tádžikistán, Turkmenistán, Uzbekistán) a v roce 1993 se k nim připojila Gruzie a poté v roce 2009 vystoupila. Ukrajina nepodepsala Chartu SNS a ve skutečnosti se nepodílí na práci SNS, jež tedy tvoří 10 států (Sedova, 2020). Vytvoření SNS bylo založeno na historické komunitě národů žijících na území SSSR, na vztazích mezi nimi vytvořených a na dlouhodobých úzkých vazbách. Kromě toho bylo nutné vyřešit mnoho problémů, které se objevily v postsovětském prostoru. Týkalo se to především fungování prvku infrastruktury – železnice a dálnice, jednotný systém dodávky plynu, jednotný energetický systém a atd. Existovala „horká místa“ (Podněstří, Náhorní Karabach, Abcházie, Jižní Osetie), rozsah migrace mezi nově formovanými státy, objevily se celní správy (Sedova, 2020).

Kolaps SSSR vedl ke zmizení největšího státu na naší planetě z politické mapy světa. Jeho plocha zaujímal 22,4 milionu čtverečních km a pokrývala území od pobřeží Baltského moře na západě až po Beringovu úžinu na východě, od arktických pouští po souostroví Severní ledový oceán k rozsáhlým pouštím a vysočinám ve střední Asii na jihu.

SSSR stál v čele bloku založeného na socialistickém ekonomickém systému a s ním se spojily země východní Evropy, východní Asie a Kuba. Podle různých odhadů lze říct, že socialistické země představovaly 40–43 % světové průmyslové výroby, byly tedy mocnou silou

hospodářského rozvoje a také hrály významnou roli ve světové politice – postavily se proti kapitalistickým zemím světa v čele se Spojenými státy. SSSR měl status supervelmoci hned po vítězství ve druhé světové válce a později na základě skutečnosti, že vlastnil jaderné zbraně (Katasonov, 2020).

Nejrozsáhlejší transkontinentální mocí zůstalo Rusko (Katasonov, 2020).

4.2 Příčiny rozpadu SSSR

V současné době neexistuje mezi historiky jediný úhel pohledu na důvody rozpadu SSSR a na možnost zabránit mu. Možné důvody zahrnují následující:

- Nekompetentnost vedení odborů, sobecká touha vedení svazových republik zbavit se kontroly ústředních orgánů a pomocí Gorbačovových demokratických reforem zničit základy státu a společnosti.
- Monocentrismus rozhodování (pouze v Moskvě bylo tzv. „středisko odborů“), což vedlo k neefektivnosti, ztrátě času při rozhodování a nespokojenosti mezi jednotlivými republikami.
- Degradace mocenských elit, prudké stárnutí vyššího byrokratického aparátu (průměrný věk politbyra ústředního výboru KSSS byl do roku 1980 již 75 let), což vedlo nejprve k „ěře pohřbů“ a poté k vzestupu Gorbačova vzhledem k jeho relativně mladému věku (54 let).
- Jasně nacionalistické tendence, které podle některých autorů patří každé nadnárodní zemi a projevují se ve formě interních rozporů a touhy jednotlivých národů samostatně rozvíjet svou kulturu a ekonomiku.
- Hluboké vnitřní krize a konflikty, včetně národních: konflikt v Náhorním Karabachu, konflikt v Podněstří, konflikt mezi Gruzii a Jižní Osetií, konflikt mezi Gruzii a Abcházií.
- Silná nerovnost ve vývoji republik SSSR, i pokud jde o nedostatek zboží, jakož i možnosti budování stínové ekonomiky.
- Neúspěšné pokusy o reformu sovětského systému, vedoucí ke stagnaci a následnému zhroucení ekonomiky, což vedlo ke zhroucení politického systému.
- Umělé uzavření země, které platilo do 80. let pro celý SSSR, včetně zákazu vydávat výstupní víza na cesty do zahraničí (včetně zemí socialistického tábora), zákazy naslouchat nepřátelským hlasům a skrývání řady faktů o problémech uvnitř SSSR, stejně jako o objektivně dobrém životě v západních zemích.
- Nejtvrďší cenzura v tisku a televizi. Absence zboží z kapitalistických zemích ve volném prodeji s nepřetržitým a stále rostoucím nedostatkem zboží.
- Popření, poté ostré uznání existence problémů sovětské společnosti – prostituce, drogová závislost, alkoholismus, kriminalizace společnosti atd. Aktivní růst stínové ekonomiky.

- Řada katastrof způsobených člověkem (letecké nehody, černobylská havárie, havárie křižníku „Admirála Nachimova“, výbuchy plynu atd.) a utajování informací o nich (Svetenko, 2020).

V období 1989–1991 představoval hlavní problém sovětské ekonomiky chronický komoditní deficit, jenž dosahoval svého maxima – z volného prodeje mizí prakticky všechno základní zboží kromě chleba. Prakticky ve všech regionech země se zavádí přidělový systém ve formě kupónů.

Od roku 1991 byla poprvé zaznamenána demografická krize (počty zemřelých vyšší než narozených) (Svetenko, 2020).

4.2.1 Krátké shrnutí důsledků krize SSSR

- Transformace v Rusku (ekonomické a politické reformy);
- Mezietnické konflikty;
- Zhroucení rublové zóny;
- Kolaps sjednocených ozbrojených sil;
- Bezjaderný status Ukrajiny, Běloruska a Kazachstánu (Společné diplomatické úsilí Ruska a Spojených států amerických vedlo k tomu, že Ukrajina, Bělorusko a Kazachstán se zřekly statusu jaderných mocností a přenesly do Ruska veškerý vojenský atomový potenciál);
- Zrušení jednotného sovětského občanství;
- Zavedení vízového režimu.

(Saveljev, 2020)

4.3 Důsledky rozpadu SSSR pro Rusko

Kolaps SSSR v roce 1991 vedl k oddělení 15 suverénních států – bývalých sovětských republik: Estonska, Lotyšska, Litvy – pobaltské státy, Běloruska, Ukrajiny, Moldavska (na jihozápadě evropské části země), Gruzie, Arménie, Ázerbájdžánu (na Kavkaze), Kazachstánu, Uzbekistánu, Turkmenistánu, Kyrgyzstánu, Tádžikistánu (ve střední Asii) a Ruska. Rusko si zachovalo 80 % území, 50 % populace a 60 % ekonomického potenciálu bývalého SSSR. Rusko se ve všech historických fázích svého vývoje formovalo jako jediná země se společným státem a sociální strukturou, jedinou sociokulturní politikou a společným ekonomickým komplexem. Z tohoto důvodu se rozpad SSSR ukázal jako ekonomicky obtížný pro všechny nové země, včetně Ruské federace.

Aby se zachovaly stávající hospodářské a mezinárodní vazby, vytvořily bývalé republiky SSSR (kromě tří pobaltských republik) Společenství nezávislých států – SNS. V jeho rámci však nebylo možné vyřešit mnoho politických, ekonomických a sociálních problémů, které vyvstaly po rozpadu země. Podle historika A. Gasparyana nejnepříznivější důsledky rozpadu země pro Rusko byly následující:

- Nové státy na ruských hranicích vytlačily Rusko ze zemí Evropy, Středozemního moře a Blízké Asie a vytvořily další „kordon“ malých zemí na její hlavních obchodních cestách. Rusko ztratilo nejmodernější námořní přístavy v Baltském a Černém moři. To vyžaduje dodatečné náklady na platby za tranzitní dopravu a pronájem přístavů, vytváří celní a jiné překážky, komplikuje logistiku;
- Západní a jižní regiony s teplejším podnebím a úrodnými půdami, teplým mořským pobřežím se vzdálily od Ruska, což Rusko jako takové posunulo na severovýchod od Eurasie, což z něj učinilo zemi „severnější“. Země proto ztratila polovinu orné půdy, která farmě dodávala bavlnu, čaj, rýži, citrusové plody a další jižní plodiny;
- Nejrozvinutější území s příznivými životními podmínkami pro lidi, s hustou sítí měst, dopravy a venkovského osídlení se vzdálili od Ruska. Počet obyvatel země se proto snížil na polovinu a její průměrná hustota se snížila z 13 na 8,5 obyvatel / km². Současně existovala mezistátní mezera v oblastech osídlení největších národů - Rusů, Ukrajinců, Bělorusů, zvláště patrné pro ruský národ, jehož téměř 20% populace bylo mimo hranice Ruska.
- Kolaps SSSR vedl k roztržení jediného ekonomického komplexu země, což podle odhadů způsobilo pokles produkce v ekonomice o 1/3. Byly přerušeny dlouhodobé vazby

zajišťující dodávky surovin a paliv, vazby na spolupráci a specializaci, výměnu zemědělských produktů a hotových výrobků. Mezistátní roztržení jednotných dopravních, energetických, plynovodních, telekomunikačních a dalších komunikačních systémů přispělo k roztržení jediného národního ekonomického komplexu a jeho obecnému úpadku, který dosud nebyl překonán.

Zároveň se Rusku podařilo udržet si některé pozice, které jsou důležité pro jeho další rozvoj. Mezi nimi je hlavní potenciál přírodních zdrojů, vč. paliva a surovin, lesy, vodní zdroje. Země si udržela základní vědu a základy průmyslových odvětví náročných na vědu – radioelektroniku, letecké technologie, jadernou energii, kvalifikované pracovní síly s vysokou úrovní vzdělání. V Rusku existují podniky téměř všech průmyslových odvětví a služeb, které existovaly v SSSR (s výjimkou Kaliningradské oblasti), spojení mezi západem a východem země, mírové vztahy a obchodní partnerství s většinou okolních zemí jsou zachovány.

4.3.1 Ekonomické důsledky

- V ekonomické oblasti vedl rozpad SSSR ke zhroucení většiny tradičních vazeb mezi ekonomickými agenty v bývalých republikách a k prudkému poklesu výroby. Zničení těchto vazeb bylo předurčeno také rozdíly v načasování, hloubce a rozsahu transformací trhu, změnami cenové struktury atd. v postsovětských státech. Ekonomické a sociální náklady na reformy v ekonomice pro všechny státy prudce vzrostly;
- Kolaps SSSR významně snížil jak v Rusku, tak v dalších státech SNS příležitosti pro ekonomický manévr s finančními, výrobními, přírodními a jinými zdroji kvůli izolaci ekonomik a rozsáhlé ekonomické krizi;
- Dá se říct, že Rusko vyhrálo tím, že postupně odstraňovalo nutnost dotovat bývalé sovětské republiky, a řídit změny cenové struktury. Akumulace velkého dluhu ruských energetických zdrojů a dalších produktů ze strany Ukrajiny a některých dalších republik zároveň ukazuje, že v řadě vztahů Rusko nadále hraje roli dárce v bývalém sovětském prostoru bez zvláštních ekonomických nebo politických výhod pro sebe;
- Přístup Ruska na vnější trhy jeho energetických zdrojů se stal méně zaručeným. Situace s přístupem k námořním přístavům se komplikovala;
- Na několik let se ztížil přístup na trhy sousedních zemí (některé z nich byly nenávratně ztraceny), což pro Rusko jsou značné ztráty v podobě ušlého příjmu a mělo také vážný

sociální problém kvůli dočasné ztrátě schopnosti zásobovat domácí ruský trh relativně levnějším spotřebním zbožím země bývalého SSSR (například některé potravinářské výrobky, zejména sezónní zelenina, ovoce atd.)

4.3.2 Politické důsledky

- V politické oblasti znamenal rozpad SSSR začátek dlouhodobého procesu změny světové a regionální mocenské rovnováhy: ekonomické, politické, vojenské. Celý systém mezinárodních vztahů se stal méně stabilním a méně předvídatelným. Hrozba vypuknutí světové války, včetně jaderné, ustoupila stranou, ale zvýšila se pravděpodobnost místních válek a ozbrojených konfliktů;
- Politický potenciál a vliv Ruska prudce poklesl ve srovnání se SSSR, jeho schopnost hájit své zájmy. Poté, co si ponechal 4/5 území SSSR, má o něco více než polovinu populace bývalého Svázu, v roce 1990 nekontroluje více než polovinu hrubého národního produktu Svázu a udrželo si asi 60% svého obranného průmyslu;
- Nastal problém menšin žijících mimo jejich národní státu. V důsledku migračních procesů posledních deseti let je jejich počet přibližně 50–55 milionů lidí, z toho 20–25 milionů Rusů. Ochrana jejich zájmů v současnosti je faktické nemožná a potřebuje vytváření nových politických strategií;
- Miliony lidských vazeb byly přerušeny. Mnoho Rusů a občanů zemí SNS vytvořilo komplex „rozděleného národa“. Pokud začnou procesy zpříšňování režimu hranic mezi státy, které nyní Společenství oficiálně odmítá, pak to může kvalitativně zhoršit pocit oddělení lidí a přivést ho na krizovou úroveň;
- Nastal problém nových hranic, které mohou zhoršit vztahy mezi státy, které se objevily na území bývalého Sovětského svazu, kde takový problém neexistoval;
- Kolaps SSSR byl mezinárodně doprovázen některými pozitivními změnami. Vnější svět se ve srovnání se SSSR méně bojí Ruska. Potenciál pro vytvoření nepřátelského prostředí byl relativně snížen. (geographyofrussia.com;2020)

Jak píše autor V.Isakov, hlavními se však samozřejmě staly objektivní důvody rozpadu SSSR. Vědci jim připisují nedostatky národně-teritoriální struktury Svázu. Státy jako SSSR se dříve či později zhroutí. Národy, které mají svou státnost v rámci těchto „říší“, se snaží získat úplnou nezávislost. Různé zdroje upozorňují na skutečnost, že v letech 1917-1921. většina národně-teritoriálních předměstí Ruské říše si přála osamostatnit se. Jediný stát bylo možné vytvořit pouze silou. V zemi byl vytvořen centralizovaný autoritářsko-

totalitní stát, který v podmínkách politického pluralismu nemohl existovat. Tmelícím prvkem SSSR byla autokracie KSSS. Ztráta monopolu na moc komunistickou stranou v důsledku politických změn v zemi přispěla k rychlému rozpadu Svázu.

4.4 Důsledky rozpadu SSSR pro Běloruskou republiku

17. března 1991 se v SSSR konalo referendum o zachování Sovětského svazu.

Pokusy sovětského vedení o vytvoření „obnoveného Svazu“ a podepsání nové smlouvy v Novo-Ogarevu byly neúspěšné. Srpnový puč v Moskvě 19. srpna 1991 tyto pokusy zcela pohřbil. 8. prosince 1991 podepsali vedoucí představitelé Ruska (B. Jelcin), Ukrajiny (L. Kravchuk) a Běloruska (S. Shushkevich) ve městě Viskuli Dohodu o vytvoření Společenství nezávislých států (SNS).

Přerušení hospodářských vazeb po rozpadu SSSR, nevyhnutelný pokles výroby a inflace během přechodu na trh, nesprávné výpočty předchozí fáze perestrojky vedly běloruskou národní ekonomiku k hluboké hospodářské krizi. Od roku 1992 začal pokles výroby. V letech 1990–1995 se hrubý domácí produkt snížil o 38 %, průmyslová výroba klesla o 41 %, zemědělská výroba o 27 % a objem kapitálových investic o 60 %. Ekonomická situace Běloruska v podmínkách volného vytváření cen komplikoval problém dodávek paliv a energetických zdrojů, kovů, surovin z Ruska, Ukrajiny, republik Střední Asie. Jejich ceny neustále rostly, což způsobilo mnohonásobný nárůst cen zboží a služeb.

V 90. letech se dostalo do obtížné situace zemědělství. Došlo ke snížení počtu skotu, zhoršila se materiálně-technická základna kolektivních a státních farem. Zároveň byly kontrolovány výkupní ceny zemědělských produktů, které zůstaly extrémně nízké a nepokrývaly náklady na jejich výrobu. Tržní vztahy na venkově se začaly objevovat v roce 1991. V tomto roce byly přijaty zákony „O rolnické (farmářské) ekonomice“, „O vlastnickém právu k půdě“. Zajistily možnost soukromého vlastnictví pozemků pro domácnost, vedlejší zemědělské hospodaření, výstavbu chat a také možnost dlouhodobého pronájmu pozemků za sjednanou cenu. V roce 1993 činila výměra zemědělské půdy 51 959 ha, tedy 0,5 % veškeré zemědělské půdy v republice. Podíl zemědělských produktů na celkovém objemu produktů zemědělsko-průmyslového komplexu byl méně než 1 % a prodejních produktů 0,3 %. Mnoho farem zkrachovalo.

V první polovině 90. let. životní úroveň obyvatel republiky prudce poklesla. Spotřebitelský trh prožíval krizi. Občané Běloruska dostali takzvané vizitky spotřebitele za nákup průmyslového zboží a kupóny na jídlo. Odpisy peněžních úspor se pro obyvatele staly těžkou ztrátou. V roce 1993 bylo registrováno 54 tisíc nezaměstnaných. Stále více obyvatel Běloruska se ocitlo pod hranicí chudoby. Počet lidí, jejichž příjmy klesly na 60 % nebo méně než minimální rozpočet spotřebitele v roce 1995, představoval 63 % populace země.

S ohledem na současnou situaci přijalo Bělorusko v roce 1995 program na překonání krize, plánovaný do roku 2000. Směrem k sociálně orientované tržní ekonomice se provádění účinné sociální politiky stalo základem pro vnitřní politickou aktivitu vedení země. V letech 1996–1997 se podařilo snížit inflaci a míru ekonomického poklesu výroby, oživit výrobu v některých průmyslových odvětvích, potlačit pokles životní úrovně obyvatel, snížit nezaměstnanost.

Měnová krize v republice v březnu a finanční krize v Rusku v srpnu 1998 však měly také negativní dopad na běloruskou ekonomiku. Aby bylo možné překonat krizi, bylo provedeno sjednocení směnného kurzu vůči běloruskému rublu a částečná liberalizace cen, byla posílena rozpočtová kázeň, vyrovnání byla převážně převedena na měnovou základnu a barter byl snížen.

V důsledku těchto opatření poklesla inflace z 251 % v roce 1999 na 108 % v roce 2000. Objem hrubého domácího produktu vzrostl v roce 2000 o 3,8 % a v roce 2001 o více než 4 %.

Průmyslová produkce vzrostla o 5,5 % a dosáhla 106 % oproti úrovni roku 1990. V roce 2001 se reálné peněžní příjmy obyvatelstva zvýšily o 25 % a reálné mzdy o více než 30 %. Zároveň stále rostl objem neprodaných produktů, úroveň investic zůstávala nízká a třetina podniků je nerentabilní.

4.5 Ruská federace

4.5.1 Nezaměstnanost v zemi

Trh práce je sféra formování poptávky a nabídky pracovních sil.

Prostřednictvím trhu práce dochází k prodeji pracovní síly na určité období. Trh práce se vyznačuje takovými ukazateli, jako je počet ekonomicky aktivního obyvatelstva, počet osob zaměstnaných v ekonomice a míra nezaměstnanosti. Zvláštností trhu práce je, že se zabývá zvláštním zdrojem - „lidským kapitálem“. (foxford.ru/2020)

Ekonomicky aktivní obyvatelstvo (pracovní síla: zaměstnaní + nezaměstnaní) je populace země, která zahrnuje zaměstnané a nezaměstnané ženy a muže ve věku nad 15 let.

Pracovní síla nezahrnuje nepracující studenty, osoby se zdravotním postižením, pracovníky v domácnosti atd. (foxford.ru/2020)

Pracovní zdroje (zdatné obyvatelstvo + zahraniční pracovní migranti) je širší pojem, je to část populace schopná pracovat (v souladu s pracovní právními předpisy), tj. jedná se o osoby vykonávající hospodářskou činnost, které jsou rovněž schopné pracovat, ale nepracují z nějakého důvodu, s výjimkou zdravotně postižených osob, které nepracují. (foxford.ru/2020)

Zdravá populace může být: v produktivním věku (muži od 16 do 59 let včetně, ženy od 16 do 54 let včetně) mladší / starší produktivní věk: pracující adolescenti do 16 let a osoby starší 54/59 let.

Od roku 2019 se v souvislosti s nabytím účinnosti důchodové reformy začne měnit struktura populace v produktivním věku, horní věková skupina se bude postupně zvyšovat a od roku 2028 dosáhne 65/60 let. (foxford.ru/2020)

Obrázek 1 Důchodová reforma v Rusku

Důchodová reforma

Nový věk důchodu je 60/65 let			
Stádia změny důchodového věku			
			
Datum narození	Věk důchodu	Datum narození	Věk důchodu
1964	55,5	1959	60,5
1965	56,5	1960	61,5
1966	58	1961	63
1967	59	1962	64
1968	60	1963	65

Zdroj: foxford.ru/2020

Na konci roku 1991 byl SSSR jako celek i jeho jednotlivé republiky (včetně Ruska) na pokraji finančního kolapsu. Potřeba radikálních rozhodnutí se stala zřejmou potřebou a nebylo již možné odložit přijetí těchto rozhodnutí, ať už z hlediska času nebo zdrojů. Zbývalo jen určit metody, prostředky a tempo provádění reformy. Vážným důsledkem přechodu na tržní ekonomiku byl vznik fenoménu, který je obyvatelstvu v praktickém smyslu zcela neznámý – nezaměstnanosti. A pokud nejprve nezaměstnanost rostla pomalu, bylo to jen kvůli zachování významného sektoru ekonomiky, v němž, i když v pozměněné podobě, setrvačnost tradic používání a systému odměňování sovětského období přetrvávala.

Podle odborníků z Ústavu práce Ministerstva práce Ruska růst reálné nezaměstnanosti na začátku tržních reforem předurčil počet odvolání nezaměstnaných občanů na státní službu zaměstnanosti. Pokud v průběhu roku 1991 centra zaměstnanosti sloužila 1,2 milionu lidí v produktivním věku, kteří nebyli zaměstnáni, v roce 1992 se o ně ucházely již 2,3 milionu lidí a počet osob registrovaných v těchto strukturách jako uchazeči o zaměstnání byl ke konci roku 1992 asi 1 milion lidí, což bylo dvakrát více než na začátku roku 1992. Proces se však brzy výrazně zrychlil a počet nezaměstnaných v Ruské federaci se v roce 1992 zvýšil na 3,8 milionu, v roce 1995 na 6,7 milionů a v roce 1995, a v roce 1998 až na 9,3 milionu.

Celkový počet nezaměstnaných v Ruské federaci činil na začátku roku 2000 celkem 8,7 milionů lidí oproti 9,7 milionu lidí na začátku roku a míra nezaměstnanosti byla 11,7 % oproti 13,3 % na začátku roku. Počet úředně evidovaných nezaměstnaných v roce 1999 poklesl o 34,5 % a na konci roku činil 1,26 milionu lidí, tj. 1,7 % ekonomicky aktivního obyvatelstva. Je třeba upozornit na výrazný nesoulad mezi úrovní obecné a registrované nezaměstnanosti, který má tendenci se zvyšovat. V roce 1999 úroveň obecné nezaměstnanosti překročila úroveň registrované nezaměstnanosti 6–9krát, zatímco v roce 1998 byl tento ukazatel 5-7.

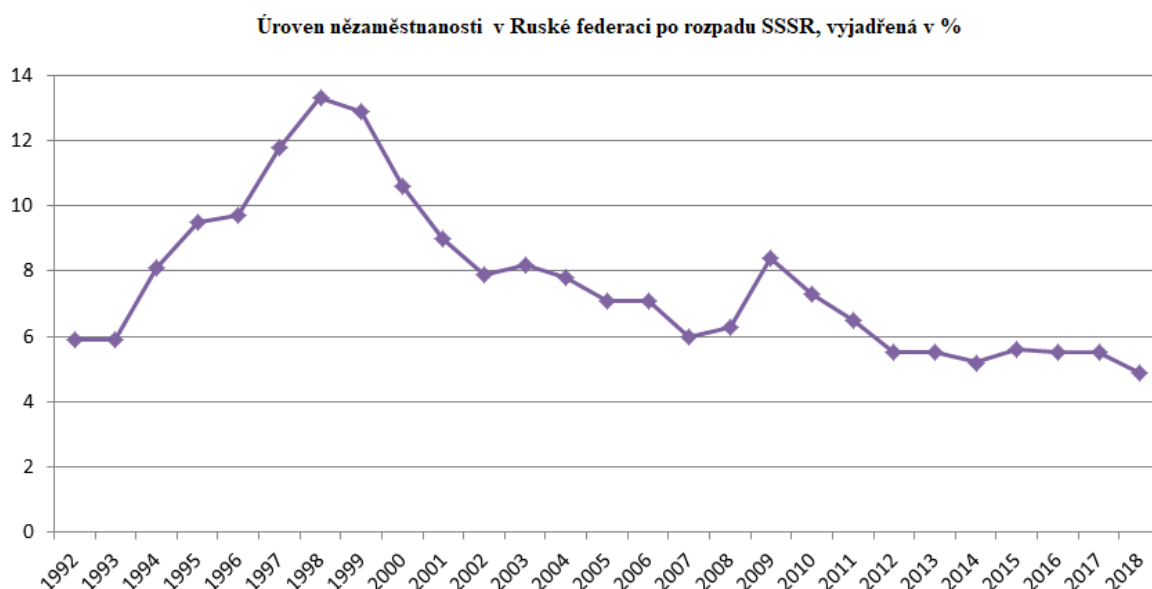
Na konci roku 1999 činila míra registrované nezaměstnanosti 14,5 %, zatímco na začátku roku to bylo 17,4 %. Oficiální statistika však nezohledňovala latentní nezaměstnanost, jejíž velikost se ve srovnání s oficiálně registrovanou výrazně lišila směrem nahoru. Přítomnost významného potenciálu nezaměstnaných je bezpochyby velmi závažným sociálně-ekonomickým a politickým problémem jak pro stát jako celek, tak pro každý region zvlášť.

Více než 17 milionů lidí, tzn. 20 % ruské populace v produktivním věku, není oficiálně zapojeno do trhu práce. Po rozpadu SSSR miliony lidí nevytvářejí zboží a služby, studují, jsou v důchodu, nemohou si najít práci nebo ji nehledají. Počet neaktivních obyvatel a jejich podíl v roce 2000 mírně poklesl. Přilákání neaktivních lidí do práce bude vyžadovat pružnější trh práce, který zohlední potřeby jednotlivých věkových skupin.

Elena Varshavskaya a Michail Denisenko z Vysoké školy ekonomické ve svém článku „Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo Ruska: velikost, dynamika, charakteristiky“ na základě populačního průzkumu týkajícího se otázek zaměstnanosti prostudovali důvody neúčasti Rusů v produktivním věku na ekonomice. Počet ekonomicky neaktivní populace v produktivním věku (muži ve věku 17–61 let a ženy ve věku 17–56 let) v letech 2002–2019 poklesl z 21 milionů na 17,3 milionu lidí, podíl se snížil z 22 % na 20 %. Tyto ukazatele více než na ekonomických výkyvech závisí na demografických trendech a velikosti věkových kohort. V posledních letech se podíl mladých lidí na populaci snížil, zatímco podíl středního a staršího věku se zvýšil.

Ekonomická nečinnost vzrostla mezi mladými lidmi mladšími 24 let, a to zejména díky růstu počtu studentů na univerzitách a technických školách. Dalším důvodem vysoké míry nečinnosti mladých lidí jsou nadhodnocená očekávání práce a platů absolventů vysokých škol.

Graf 1. Úroveň nezaměstnanosti v Ruské federaci vyjadřená v %

Zdroj: Vlastní zpracování, zpracováno dle Rosstatu (2020)

4.5.2 Inflace v Ruské federaci

Aktuálnost tohoto problému v moderních podmínkách je dána nutností určit podstatu, příčiny a vývoj inflace formováním prioritních směrů protiinflační politiky v Ruské federaci, zdokonalením účetnictví a analýzou finančních výkazů s přihlédnutím k zahraničním zkušenostem. Rozdělení jediného inflačního procesu na prvky, jako jsou podstata, formy projevu, ovlivňování faktorů, mechanismus rozvoje, důsledky, umožňuje hluboce, komplexně a logicky identifikovat jeho genezi a vztahy příčiny a následku a vytvořit koncepční protiinflační model ekonomického vývoje.

V prvním čtvrtletí roku 1991 pohltila inflace nebezpečným tempem ruskou, nebo spíše sovětskou ekonomiku – každý měsíc do 6 %. Přesto byla tato 6% inflace v lednu, únoru a březnu 1991 minimem, o kterém bude země dlouho snít. V dubnu 1991 letěly ceny do vesmíru, odkud se na Zem vrátí až ve druhé polovině devadesátých let. Raketu vypustil předseda vlády SSSR Valentin Pavlov. Lidé to opravdu netušili, protože sovětská historie nic takového nevěděla – během pár dnů ceny vzrostly rekordním tempem. Ruská statistika

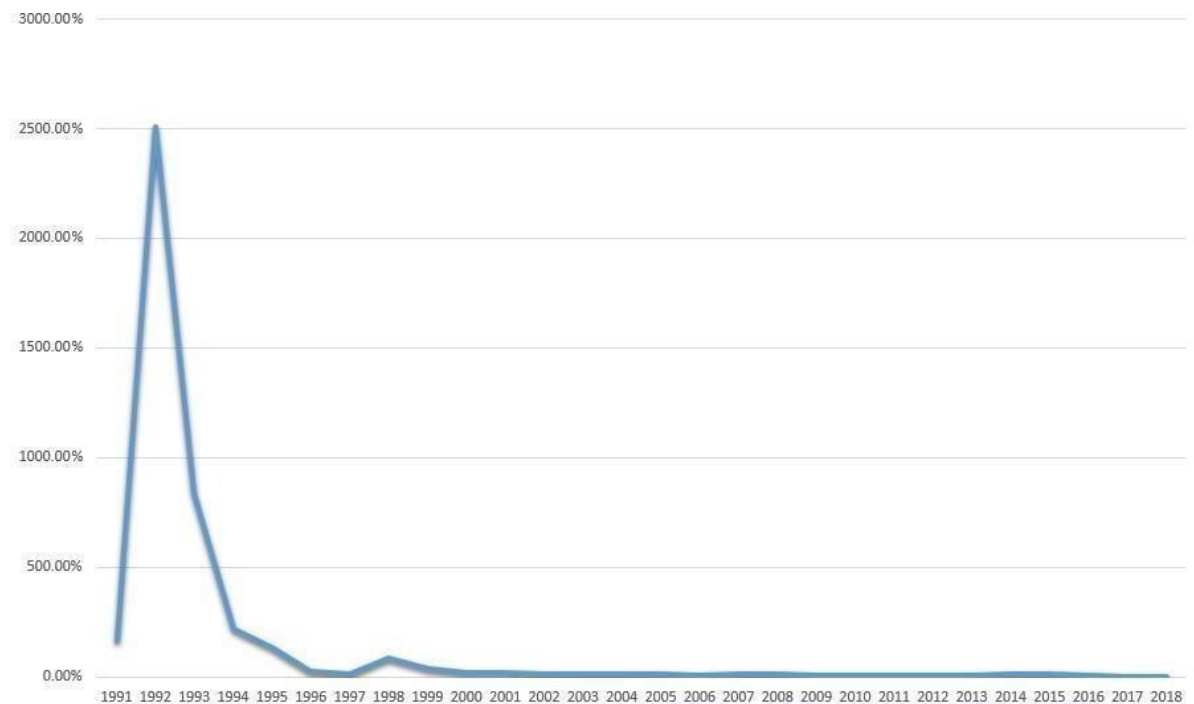
konstatuje, že rok po popsanych udalostech zaplavila Rusy nepředstavitelné bída – jen v lednu 1992 vzrostly ceny 3,5krát. Ale to byl jen začátek. V průběhu roku 1992 se ceny zvýšily 25krát.

Tabulka 5 Míra inflace v Rusku v letech 1991-1996

Rok	Míra inflace
1991	160,4%
1992	2508,84%
1993	839,9%
1994	215,4%
1995	131,3%
1996	21,81%

Zdroj: Vlastní zpracování, zpracováno dle Rosstatu (2020)

Obrázek 2 Míra inflace v Rusku od roku 1991

Zdroj: Vlastní zpracování, zpracováno dle Rosstatu (2020)

Poprvé od rozpadu Sovětského svazu růst mezd v Rusku téměř zdvojnásobil míru inflace – průměrná mzda v roce 1997 vzrostla o 20 % a činila 950 tisíc neznačených (měna bez denominace) rublů.

Na začátku roku 1997 Boris Jelcin vyhodil Viktora Černomyrdina kvůli jeho neúčinnému řešení sociálních problémů a pokračujícímu poklesu životní úrovně. Prvním místopředsedou vlády se stal hejtman Nižní Novgorodské oblasti Boris Nemtsov. V té době byl jedním z nejslavnějších představitelů ruských regionů.

Jako místopředseda vlády pracoval Nemtsov rok – od března 1997 do dubna 1998, v sociální oblasti byl zodpovědný za ekonomické otázky. V roce 2014 byl Nemtsov zastřelen v centru Moskvy. Hlavním důvodem byly jeho nepohodlné názory a nesouhlas se současnou státní politikou.

Tabulka 6 Míra inflace v Rusku v letech 1997-2005

Rok	Míra inflace
1997	11,03%
1998	84,43%
1999	36,53%
2000	20,18%
2001	18,58%
2002	15,06%
2003	11,99%
2004	11,73%
2005	10,92%

Zdroj: Vlastní zpracování, zpracováno dle Rosstatu (2020)

V příštích 12 letech 2006–2017 byla míra inflace vyšší než 10 % ročně pozorována pouze čtyřikrát: v letech 2007, 2008, 2014 a 2015.

K největšímu růstu cen do jednoho měsíce (3,85 %) došlo v lednu 2015 – to byla rekordní maximální měsíční inflace za 16 let. Nejbližší cenový krok k lednu 2015 byl zaznamenán až v únoru 1999.

Nejúspěšnějším rokem byl rok 2017 – inflace činila pouze 2,51 %. Záznam minimum.

V roce 2017 stejně jako v roce 1997 po dobu dvou měsíců – srpna a září – ceny nerostly, ale klesaly: o 0,54 %, respektive 0,15 % za měsíc.

Tabulka 7 Míra inflace v Rusku v letech 2006-2019

Rok	Míra inflace
2006	9%
2007	11,87%
2008	13,28%
2009	8,8%
2010	8,78%
2011	6,1%
2012	6,57%
2013	6,47%
2014	11,35%
2015	12,91%
2016	5,39%
2017	2,51%
2018	1,19%
2019	1,19%

Zdroj: Vlastní zpracování, zpracováno dle Rosstatu (2020)

4.5.3 Vývoj HDP v Rusku

Nejprve je potřeba pochopit, jaké typy HDP existují.

Indikátor lze rozdělit do tří typů:

- Reálný HDP – počítá se s přihlédnutím k inflaci a při výpočtu se berou v úvahu aktuální ceny.
- Nominální HDP – počítán je bez zohlednění inflace, ale jako základ pro výpočty se rovněž používají současné ceny. Například HDP v jedné rodině bude vypadat takto: v roce 2016 bylo vyděláno celkem 600 tisíc rublů a v roce 2017 – 800 tisíc. To znamená, že nominální HDP této rodiny vzrostl o 25 %. I když se situace ve skutečnosti nezlepšila – ceny zboží a služeb a náklady na bydlení se v průběhu roku také zvýšily.
- PKS HDP (parita kupní síly) je skutečný HDP přepočtený na dolary a vydělený populací

Před 20 lety, v roce 1999, se Rusko dostávalo z těžké krize, která se změnila v selhání, hlubokou ekonomickou recesi, znehodnocení rublu a pokles příjmů. Devalvace a uvolněná kapacita dala ekonomice impuls – růst o 6,4 % v roce 1999 a o 10 % v roce 2000.

Za 10 let do roku 2008 se ruský HDP téměř zdvojnásobil, podíl chudých poklesl na polovinu, přímé zahraniční investice vzrostly ze 14,3 miliard USD v roce 2001 na 121,1 miliardy USD v roce 2007 a rubl významně posílil. Úřady se pokusily omezit posilování rublu za cenu vysoké inflace, což mělo za následek dvouciferné úrokové sazby úvěrů, které přinutily podniky obrátit se na levné zahraniční půjčky – tato závislost a měnové riziko se projevily v letech 2008–2009. Od roku 2008 očekával Rusko pokles tempa růstu HDP z předkrizového vrcholu na nejnižší hranici. V květnu 2009 přesáhl 11 %, čistý odliv kapitálu v letech 2008–2009 dosáhl 200 miliard USD, kurz dolaru se zvýšil z 24,5 USD/RUB až na 35,7 USD/RUB. V souvislosti se zvýšeným úvěrovým rizikem a poklesem přílivu kapitálu ze zahraničí začaly investice do fixních aktiv rychle klesat. Krize pracovního kapitálu, která zasáhla doslova všechna odvětví hospodářství, vedla k poklesu výroby.

Na jaře 2009 ceny ropy začaly opět růst a světová ekonomika se začala zotavovat. Poté následoval růst oživení v Rusku. Po poklesu o 7,8 % v roce 2009 se HDP země v roce 2010 zvýšil o 4,5 % a poté začal růst zpomalovat a ani drahá ropa již nemohla podporovat ekonomiku. Neexistovala ani podpora ze strany externí poptávky.

Pokud průměrný růst světové ekonomiky za čtyři předkrizové roky (2005–2008) činil 4,9 % ročně, pak za čtyři po krizové roky (2010–2013) činil 3,8 % a jeho tempo během všech

čtyř let klesalo. Zhoršení vnější ekonomické situace vedlo k poklesu zisku podniků, nedostatek zdrojů výrazně omezil možnosti financování investičních programů: v roce 2013 poklesly investice do fixních aktiv poprvé od roku 2009. Výdaje rozpočtu, které v předvolebních letech 2011–2012 vzrostly, začaly reálně klesat.

Ruská ekonomika 1999–2019

- 1999. Růst oživení HDP o 6,4% po selhání a ekonomickém kolapsu v roce 1998. Byl přijat napjatý rozpočet
- 2000. Byl přijat „program Gref“ - „Program sociálního a ekonomického rozvoje Ruska na období 2000–2010“, který byl zahájen.
- 2001. Přijaty daňové, rozpočtové a pracovní kódy. Snížené sazby DPH (z 20 na 18%), daň z příjmu fyzických osob (místo progresivní stupnice s maximální sazbou 35% byla zavedena sazba 13%), daň z příjmu (z 35 na 24%)
- 2002. Důchodová reforma - postupný přechod od distribučního systému k průběžné-spořicímu systému
- 2003. Bylo rozhodnuto o zrušení daňových pobídek pro daň z příjmu Čukčů, Mordovianů a Kalmyků. Začátek aféry Yukos. (Khodorkovský)
- 2004. „Monetizace výhod“ Zavédeno fiskální pravidlo, podle kterého výnosy z ropy a zemního plynu při cenách ropy nad 20 USD / barel. přejde do stabilizačního fondu
- 2005. Snížení sazeb sociálních příspěvků a daně z příjmu (z 34 na 26%, respektive z 24 na 20%). Byl přijat zákon „O zvláštních ekonomických zónách“. Úprava rozpočtového pravidla - „mezí cena“ na ropu se zvýšila na 27 USD / barel.
- 2007. Zakládání státních společností; rozdělení stabilizačního fondu na rezervní fond a národní sociální fond (NSF, určený ke spolufinancování dobrovolného důchodového spoření lidí a zajištění vyrovnaného rozpočtu penzijního fondu)
- 2008. Začátek globální finanční krize, devalvace rublu a úprava rozpočtového pravidla - příjmy z ropy a plynu nad převodem do rozpočtu jdou do rezervního fondu (v letech 2008–2010 činil převod 6,1, 4,5 a 3,7% HDP)
- 2009. Protikrizové programy. Pokles HDP o 7,8%
- 2010. Růst HDP o 4,5%
- 2012. Schválení květnových dekretů prezidenta Vladimira Putina. Přistoupení Ruska k WTO. Začátek zpomalení růstu HDP
- 2013. Přechod centrální banky k politice cílování inflace; úprava fiskálního pravidla - návrat k ceně základní ropy (průměr za posledních 10 let) - příjmy nad tuto úroveň přejdou do rezervního fondu

- 2014. Zavádění sankcí proti Rusku, devalvace rublu, přechod centrální banky k plovoucímu kurzu rublu. Začátek recese
- 2015. Nárůst inflace je 12,9%. Přijetí protikrizového plánu a zvýšení nákladů rezervního fondu
- 2017. Snížení inflace na historické minimum 2,5%. Obnovení rozpočtového pravidla a zahájení nákupů měny za účelem doplnění NWF
- 2018. Zvýšení důchodového věku a sazby DPH (z 18 na 20%). Schválení nového květnového dekretu Vladimíra Putina a národních projektů.

4.6 Běloruská republika

V druhé polovině 80. let – počátkem 90. let byly v ekonomickém a politickém životě SSSR nastíněny krizové jevy, které nemohly ovlivnit postavení odborových republik. Během tohoto období se národní hospodářství BSSR vyvíjelo velmi rozporuplně. Spolu s růstem ekonomického potenciálu republiky, nevýznamným rozpočtovým deficitem, relativní rovnováhou spotřebitelského trhu byl pozorován pokles hlavních ekonomických ukazatelů. Sovětský systém centralizace ekonomiky odhalil svou nekonzistenci: zastaralý model řízení nesplňoval nové požadavky a ekonomické zájmy státu, začaly konflikty mezi centrem a regiony. To vedlo k poklesu míry ekonomického rozvoje v celém Sovětském svazu. V BSSR (Běloruská sovětská socialistická republika) stejně jako v jiných sovětských republikách byly patrné příznaky krizové situace. Mnoho podniků bylo nečinných z důvodu nedostatečné dodávky surovin, komponentů z jiných oblastí SSSR a administrativních chyb vedení. Inflace začala růst – poprvé byly v BSSR zavedeny kupóny na potraviny a některé předměty dlouhodobé spotřeby. V tomto ohledu se zvýšila nespokojenost populace. V roce 1986 se černobylská katastrofa stala pro zemi těžkou ranou, která měla vážné důsledky pro zdraví obyvatelstva, ekologii a ekonomiku Běloruska.

4.6.1 Nezaměstnanost v zemi

Pracovněprávní vztahy v Běloruské republice upravuje zákon o zaměstnanosti Běloruské republiky, Kodex pracovního práva Běloruské republiky, kolektivní smlouvy a dohody.

Za účelem podpory zaměstnanosti obyvatel stát provádí:

- rozvoj a provádění opatření finanční, úvěrové, investiční a daňové politiky zaměřené na zvyšování efektivity ekonomiky, racionální alokaci výrobních sil, zvyšování mobility pracovních zdrojů, rozvoj dočasné a samostatné výdělečné činnosti, povzbuzování zaměstnavatelů, aby přijímali opatření k zachování stávajících pracovních míst a vytváření nových pracovních míst;
- právní úprava v oblasti podpory zaměstnanosti obyvatel založená na dodržování práv občanů a poskytování příslušných státních záruk, jakož i zlepšování legislativy v oblasti zaměstnanosti obyvatel;
- vývoj a realizace státního programu na podporu zaměstnanosti obyvatelstva, jeho koordinace s územními a odvětvovými programy na podporu zaměstnanosti obyvatelstva;
- rozvoj a zkvalitnění práce orgánů státní služby zaměstnanosti.
- K provádění politiky zaměstnanosti obyvatel a poskytování občanům odpovídajících záruk na celém území Běloruské republiky byla vytvořena státní služba zaměstnanosti.
- Pro pojištění proti nezaměstnanosti a financování opatření k zajištění zaměstnanosti obyvatel existuje státní cílený rozpočtový fond na podporu zaměstnanosti, do kterého jsou plátcí všechny ekonomické subjekty Běloruské republiky. (myfin.by,2020)

Výše příspěvku do fondu na podporu zaměstnanosti je 1% z časového rozlišení mzdového fondu organizace.

Podle zákona o zaměstnanosti Běloruské republiky jsou nezaměstnaní považováni za zdravotně způsobilé občany v produktivním věku (ženy do 55 let, muži do 60 let), kteří trvale pobývají na území Běloruské republiky, nemají zaměstnání, nepodnikají, nestudují v denních vzdělávacích institucích nebo neberou vojenskou službu a registrovaní u státní služby zaměstnanosti. (myfin.by,2020)

Minimální dávka v nezaměstnanosti V Běloruské republice je v roce 2019 24,5 nových BYR (11,5 USD), maximální dávka – 49 nových BYR (23 USD). (myfin.by,2020). Registrovaná úroveň nezaměstnanosti je velmi nízká.

Nízkou míru nezaměstnanosti v Bělorusku v roce 2014 lze částečně vysvětlit skutečností, že mnoho nezaměstnaných občanů se nechce registrovat u služeb zaměstnanosti nebo na

burzách. Důvodem je posměšně nízká výše dávky, která má časový faktor a vyplácí se pouze prvních šest měsíců. Nezaměstnaný je navíc povinen podílet se na sociální práci, například sbírat brambory na polích zemědělských družstev nebo čistit ulice a dvory.

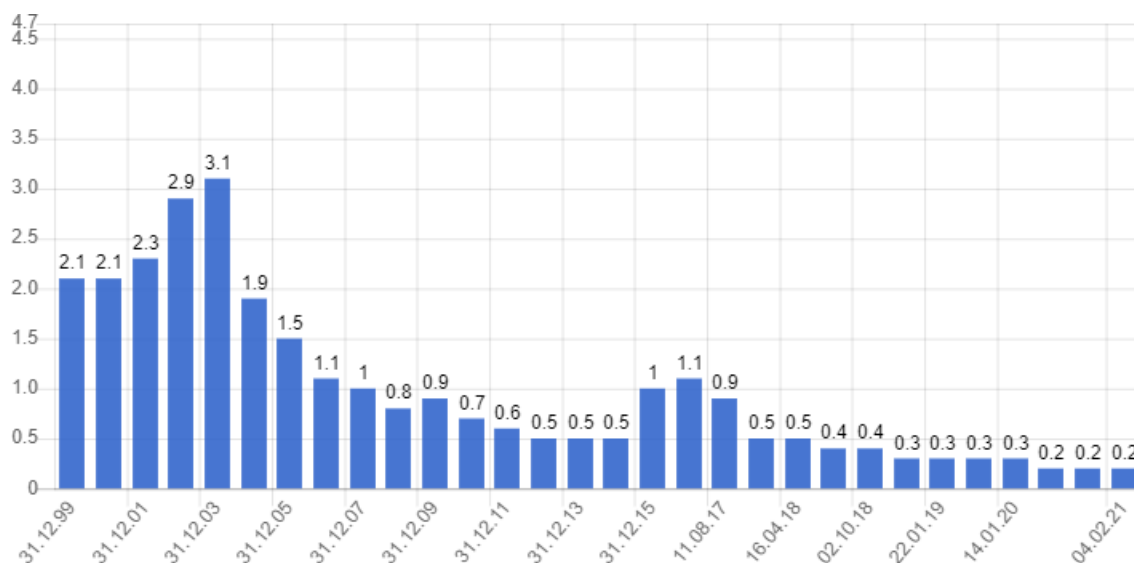
Podle běloruského národního statistického úřadu klesla k 1. lednu 2015 míra nezaměstnanosti v Bělorusku na 0,5 procenta. Z kvantitativního hlediska činil počet oficiálně nezaměstnaných téměř dvacet pět tisíc lidí. Oficiální údaje nejsou ani zdaleka skutečné míry nezaměstnanosti v zemi.

Na konci roku 2016 činil počet oficiálně registrovaných nezaměstnaných v Bělorusku 35,3 tisíce lidí. Toto číslo je o 18,5% méně než na konci roku 2015 a o 1,4% méně než na konci listopadu 2016. Podle Národního statistického výboru činila úroveň registrované nezaměstnanosti na konci roku 2015 1% ekonomicky aktivního obyvatelstva Běloruska a na konci roku 2016 - 0,8%. Skutečná míra nezaměstnanosti zveřejněná Belstatem podle domácností však byla v roce 2016 5,8% (257,1 tisíce lidí z ekonomicky aktivního obyvatelstva).

Od 1. ledna 2017 se koeficient napětí na trhu práce v Bělorusku snížil z 1,5 na 1 nezaměstnaného na jedno volné místo ve srovnání s 1. lednem 2016.

K 1. prosinci 2018 bylo evidováno jako nezaměstnaných 14,2 tis. osob, což je o 41,1% méně než k 1. prosinci 2017 (24,1 tis. osob). Míra registrované nezaměstnanosti byla 0,3% a ve srovnání se stejným obdobím (0,6%) poklesla o 0,3%. Registrovaná nezaměstnanost podle Ministerstva práce a sociální ochrany k 1. lednu 2019 činila 0,3% a oproti 1. lednu 2018 (0,5%) poklesla o 0,2%. V roce 2019 dojde ke zvýšení poptávky po pracovní síle.

Míra nežaměstnanosti v Běloruské republice, vyjadřená v %

Zdroj: Vlastní zpracování, zpracováno dle Belstatu 2020

Podle Ministerstva práce a sociální ochrany činila úroveň oficiální registrované nezaměstnanosti k 1. lednu 2020 0,2% pracovní síly, což je o 0,1% méně než k 1. lednu 2019 - 0,3%. Orgány práce, zaměstnanosti a sociální ochrany obdržely informace o dostupnosti 83,6 tisíce volných pracovních míst, což k 1. lednu 2019 činilo 110,7%. Poptávka po dělnických povoláních činila 61,6% z celkového počtu volných pracovních míst. Koeficient napětí na trhu práce v Bělorusku se snížil z 0,2 k 1. lednu 2019 na 0,1 nezaměstnaných na jedno volné pracovní místo k 1. lednu 2020.

K 1. červenci 2020 činila míra registrované nezaměstnanosti 0,2% pracovní síly (k 1. červenci 2019 - 0,3%).

Nabídka a poptávka po pracovní síle od 1. července 2020: orgány práce, zaměstnanosti a sociální ochrany obdržely informace o dostupnosti 74,4 tisíce volných pracovních míst, což ve srovnání se stejným obdobím roku 2019 činilo 83,9%. Počet nezaměstnaných evidovaných u orgánů práce, zaměstnanosti a sociální ochrany činil 10 tisíc osob, což je o 19,5% méně než ve stejném období loňského roku. Koeficient napětí na trhu práce republiky se nezměnil a k 1. červenci 2020 činil 0,1 nezaměstnaného na jedno volné pracovní místo.

Je také třeba zdůraznit, že jedním z klíčových faktorů nezaměstnanosti v roce 2020 jsou protesty běloruské opozice proti prezidentovi Lukašenkovi.

Lidé, kteří se účastnili protestů jako za trest, byli propuštěni ze státních podniků a zbaveni podpory nezaměstnanosti.

4.6.2 Inflace v Běloruské republice

V Běloruské republice stejně jako v jiných zemích s transformující ekonomikou inflační tendence prudce vzrostly.

Předpoklady pro růst inflace v Bělorusku na začátku 90. let 20. století byly zakotvené v nepřiměřené struktuře ekonomiky. Zdroje zděděné ze sovětské ekonomiky a doprava, náročná struktura výrobního sektoru zaměřená na levné zdroje energie, vysoký stupeň monopolizace a militarizace ekonomiky, převaha růstu těžkého průmyslu nad výrobou spotřebního zboží, neefektivnost zemědělství a nedostatečný rozvoj sektoru služeb, to vše se stalo hlavními inflačními faktory. Došlo k nerovnováze mezi nabídkou a poptávkou. Ceny začaly růst, ale nejen jako u klasické inflace. Spotřební koš na počátku 90. let z 80 % sestával z deficitního zboží.

Na počátku hospodářských reforem existovala inflace v ekonomice republiky v latentní formě a měla následující základní charakteristiky podobné těm v postsovětských přechodových zemích: obecný přebytek poptávky nad nabídkou (potenciálně poptávková inflace), zkreslené cenové proporce odrážející deformaci struktury ekonomiky: podhodnocené ceny surovin a převaha nekonkurenčních produktů na světovém trhu, vysoká inflační očekávání populace. Růst inflačních procesů snížil počet solventních podniků, zvýšil objem vzájemných neplacení, počet neziskových organizací a snížil investiční aktivitu v ekonomice.

Studie fenoménu inflace v běloruské ekonomice postsovětského období, umožňuje mezi hlavní důvody jejího strukturálního a reprodukčního řádu vyzdvihnout následující kritéria:

- Krize ve výrobní sféře, která měla povahu deficitu a byla způsobena technologickou zaostalostí a chronickým neplacením.
- Monopolní povaha běloruské ekonomiky, která jí brání v rychlém a efektivním strukturálním přizpůsobení, a liberalizace cen za podmínek monopolu výrobce.
- Způsob malé interakce se světovým trhem, na kterém je chování domácích výrobců nebylo dostatečně podporováno otevřenost ekonomiky a domácí export byl zaměřený hlavně na ruský trh kvůli nízké vývozní kapacitě zboží nasvětovém trhu, nesrovnalosti mezi průměrnou kvalitou a vysokými cenami nabízeného zboží.
- „Importovaná“ inflace zejména z Ruska. Významnou roli v inflačních procesech v

republice hraje odvíjení spirály „ceny surovin (zejména za energetické zdroje) – obecná cenová hladina“.

Na počátku a v polovině 90. let procházelo Bělorusko těžkou finanční a hospodářskou krizí. Míra průmyslové produkce neustále klesala, zatímco peněžní zásoba rostla. Není překvapením, že míra inflace byla v té době pro zemi rekordně vysoká. Například v roce 1993 překročila 1990 %! Tento růst cen se nazývá hyperinflace a naznačuje kolosální narušení ekonomiky země.

V roce 1995 byla inflace v Bělorusku „pouze“ 244 %. To byl skutečný úspěch vlády a národní banky, kterým se nakonec podařilo víceméně stabilizovat ekonomickou situaci v zemi. V průběhu příštích 15 let se míra inflace neustále snižovala a ke konci roku 2010 činila již 9,9 %.

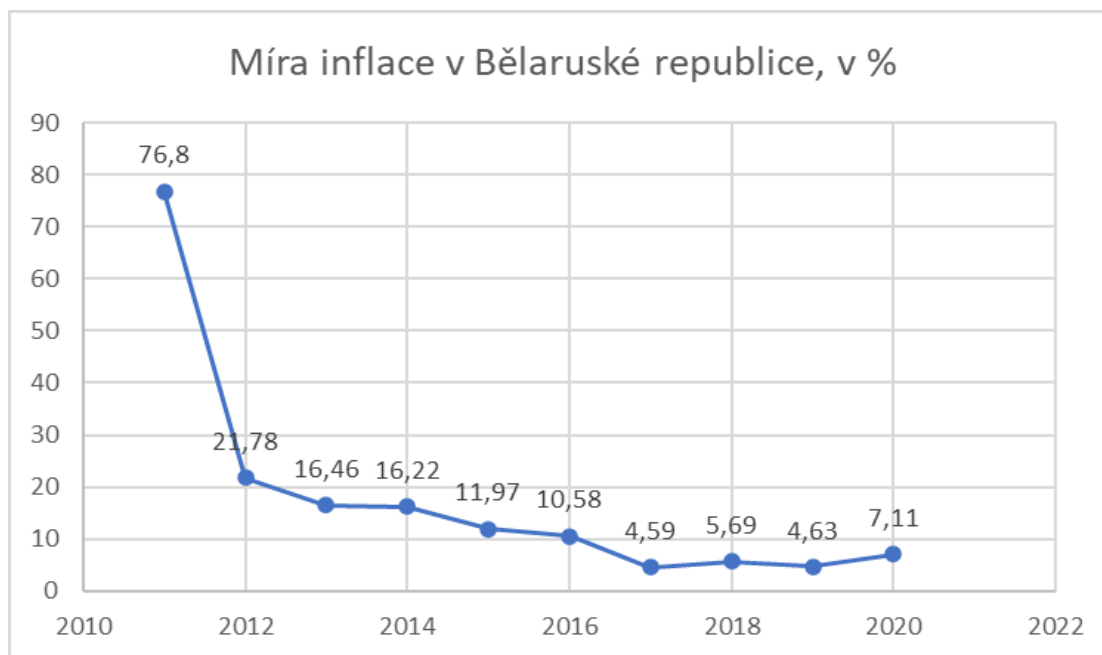
A pak přišel krizový rok 2011, kdy se Bělorusko opět „vrátilo zpět“ kvůli růstu cen. Na konci roku 2011 byla oficiální inflace registrována na 108 %.

Tabulka 8 Míra inflace v Bělaruské republice (podle měsíce). Vyjádřená v %

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
leden	1,4	1,9	3	1,6	2,4	1,9	0,9	0,8	0,9	0,9
unor	2,7	1,5	1,2	2	1,7	2,9	0,5	0,9	1,3	1
březen	1,9	1,5	1,1	1,3	0,8	0,8	0,3	0,8	0,4	0,9
duben	4,5	1,7	0,5	1,6	0,9	0,7	0,7	0,3	0,04	0,6
květen	13,1	1,6	0,7	2,2	0,7	0,5	0,3	-0,3	0,3	-0,1
červen	8,6	1,8	0,3	1,2	0,7	0,4	0,7	0,4	-0,1	0,2
červenec	3,5	1,3	1	0,9	0,2	0,4	-0,1	-0,2	0,2	0,2
srpen	8,9	2,3	0,1	0,8	0,2	-0,1	-0,8	0,1	-0,2	0,2
září	13,6	1,3	1,7	1,2	1,3	0,7	0,3	0,8	0,5	0,9
říjen	8,2	1,8	1,9	1,2	0,8	0,8	1,2	0,5	0,5	0,6
listopad	8,1	1,7	1,6	0,6	0,5	0,8	0,5	0,6	0,2	0,7
prosinec	2,3	1,4	2,4	0,6	1,2	0,5	0,2	0,8	0,5	0,4

Zdroj: Vlastní zpracování, zpracováno dle Belstatu 2020

Graf číslo 2. Míra inflace v Bělaruské republice, vyjádřená v procentech

Zdroj: Vlastní zpracování, zpracováno dle Belstatu 2020

V srpnu 2016 byla v Bělorusku poprvé po mnoha letech zaznamenána deflace, což bylo zajištěno sezónním poklesem cen ovoce a zeleniny. Od začátku roku 2016 v lednu až do listopadu inflace vzrostla na 10%. Inflace by podle předpovědních ukazatelů pro rok 2016

neměla překročit 12%. Na konci roku inflace nepřekročila predikční ukazatele a dosáhla 10,6%

V roce 2017 se očekával další pokles inflace. V létě vláda snížila prognózy inflace na 6–6,5% (dříve předpokládané: 9%). Rok 2017 skončil s mírou inflace 4,6%.

Inflace na konci roku 2018 činila 5,6% s cílem nepřesahujícím 6%.

V Bělorusku dosáhla inflace v roce 2019 4,7%, přičemž plánovaný ukazatel nepřesáhl 5%.

Inflace v Bělorusku je plánována na úrovni ne vyšší než 5% v roce 2020. V říjnu 2020 inflace překročila plánovaný cíl a do konce roku se bude pohybovat mezi 6-7%.

4.6.3 Vývoj HDP v Běloruské republice

Před rozpadem SSSR bylo Bělorusko jednou z ekonomicky nejrozvinutějších sovětských republik. Na jeho území vyráběly velké a vysoce specializované průmyslové podniky převážně finální výrobky – Běloruská SSR hrála v sovětské ekonomice roli „montážní dílny“. V roce 1990 činil podíl průmyslu na HDP Běloruska 37,9 %, podíl strojírenských a kovodělných výrobků na celkovém objemu průmyslové produkce 34,2 %; 1 místo podle těchto ukazatelů obsadila republika v Sovětském svazu.

V 80. letech BSSR, kde žilo 3,5 % obyvatel SSSR, měla na celkové výrobě SSSR významný podíl – 16 % z výroby traktorů, 14 % – kovoobráběcí stroje, automatické linky, více než 9 % – televize, 8 % – rádia, významnou část elektronických výrobků. Stroje, nástroje, zemědělské stroje a vozidla; představovala více než 50 % výroby potašových hnojiv a více než 24 % chemických vláken; současně více než 90 % nákladních vozidel, traktorů, kovoobráběcích strojů, televizorů vyrobených v Bělorusku, více než 80 % elektronických počítačů, rádií a chladniček pro domácnost bylo vyvezeno do jiných republik SSSR.

Bělorusko zároveň podle odborníků nebylo na rozdíl od řady jiných republik bohatých na přírodní zdroje zcela adaptováno na autonomní existenci. V případě hypotetického narušení obchodních vztahů s ostatními republikami by BSSR v roce 1987 mohla poskytnout své vlastní zdroje pouze 3,8 % svého skutečného konečného produktu (pro srovnání Rusko – 64,6 %, Ukrajina – 14,8 %, Kazachstán – 27,1 %). Je proto přirozené, že rozpad jednotného ekonomického prostoru SSSR a začátek procesu systémové transformace, který podle tržních kritérií udělal neúčinnými mnoho ekonomických vazeb, které se vyvinuly v průběhu desetiletí, vedly k ostrému zhoršení situace v zemi.

V socioekonomickém vývoji Běloruska v první dekádě nezávislosti lze rozlišit dvě etapy: fázi hluboké krize (1992–1995) a fázi ekonomického oživení (1996–2000).

V první fázi došlo k trvalému zhoršování hlavních ekonomických ukazatelů. HDP v roce 1992 poklesl o 9,6 %, v roce 1993 o 7,6 %, v roce 1994 o 11,7 %, průmyslová výroba se snížila o 9,2 %, 9,4 %, respektive 14,6 %, investice do stálých aktiv o 29 %, 15 % a 11 %. Pokles výroby byl kombinován se zvýšením inflace: spotřebitelské ceny vzrostly v roce 1992 10,7krát, v roce 1993 12,9krát a v roce 1994 23,2krát. Skutečný disponibilní příjem populace jen za rok 1992 poklesl o 19 %.

Za těchto podmínek zahájil A. Lukašenko, zvolený v červenci 1994 prezidentem Běloruské republiky, vývoj „Programu naléhavých opatření k překonání krize“, který umožnil dosažení finanční stabilizace a posílení národní měny, běloruského rublu, v čele hospodářské politiky. Bylo provedeno zpřísnění finanční a měnové politiky, včetně snížení rozpočtového deficitu a omezení zvýhodněných půjček ekonomice.

Celkově tato politika splnila svůj hlavní úkol – přispěla k prudkému poklesu míry inflace. Pokud v roce 1994 vzrostly spotřebitelské ceny 23,2krát, v roce 1995 8,1krát, v roce 1996 1,5krát. Omezení růstu cen pomocí opatření k omezení nabídky peněz současně způsobilo prohlubující se pokles výroby, omezení investic, nižší životní úroveň obyvatelstva. V roce 1995 se ve srovnání s rokem 1994 HDP snížil o 10,4 %, průmyslové výrobky o 11,7 %, zemědělské produkty o 5 %, investice do stálých aktiv o 31 %. Skutečný disponibilní příjem obyvatelstva v roce 1994 poklesl o 21 %, v roce 1995 o dalších 13 %.

Od roku 1996 se však hospodářská situace v Bělorusku začala měnit k lepšímu. V průběhu let došlo k trvalému růstu HDP a průmyslové výroby; v letech 1997–1998 kapitálové investice rostly vysokou rychlostí a rozšiřovala se bytová výstavba. Tempo růstu spotřebitelských cen ve srovnání s předchozím obdobím prudce pokleslo a reálné příjmy obyvatelstva vzrostly. V roce 1997 obsadilo Bělorusko podle tempa hospodářského růstu první místo v Evropě. V letech 1999–2000 se hospodářský růst zpomalil; u většiny nejdůležitějších ukazatelů se jeho sazby snížily ve srovnání s lety 1996–1998 a u některých parametrů došlo k absolutnímu poklesu.

Obecně se však v období 1996–2000 ekonomika republiky do značné míry vzpamatovala z krize, která ji zasáhla v prvních letech nezávislosti. HDP země tak v roce 2000 činil 89,7%

k úrovni roku 1991, průmyslové výrobky – 102 %, maloobchodní obrat – 113 %, skutečný disponibilní příjem obyvatelstva – 92 %; zároveň zemědělské produkty představovaly pouze 75 % úrovně roku 1991, investice do stálých aktiv – 50 %.

Zlepšení ekonomické situace ve druhé polovině 90. let ve srovnání s předchozím pětiletým obdobím bylo z velké části způsobeno změnou důrazu v hospodářské politice státu. Cílová ekonomická politika se přesunula z dosažení makroekonomické stabilizace na stimulaci hospodářského růstu. Jedním z nejdůležitějších faktorů sociálně- ekonomického rozvoje Běloruska za posledních 15 let bylo zavedení vlastního ekonomického modelu republiky, který předpokládá plynulý a postupný přechod k tržním vztahům s aktivní regulační rolí státu. Bělorusko na rozdíl od Ruska a řady dalších postsovětských států neprovedlo „šokovou terapii“ podle monetaristických receptů. Možnost „měkkého“ vstupu na trh, kterou si zvolilo vedení země, umožnila zachovat stávající strukturu ekonomiky, ve které má své místo obsadit výrobní odvětví vyrábějící hotové výrobky a vyhnout se sociálním otřesům.

Na rozdíl od řady dalších zemí SNS (Svaz nezávislých států) má v Bělorusku po celé transformační období vedoucí místo v ekonomice státní majetek. Privatizace probíhá relativně pomalým tempem a postihuje primárně malé a střední podniky, zatímco „velící jednotky“ zůstávají v rukou státu, což mu umožňuje aktivně ovlivňovat ekonomiku.

Na podzim roku 1996 byl přijat „Program sociálně-ekonomického rozvoje Běloruské republiky na období 1996–2000“, který se stal jakýmsi „pětiletým plánem“ rozvoje země. Program identifikoval tři priority rozvoje ekonomiky, na které klad stát zvláštní důraz: rostoucí vývoz, rozšiřování bydlení a zvyšování produkce potravin.

Tyto priority byly spolu s dalšími identifikovány také v programech sociálně- ekonomického rozvoje na příštích pět let. Na rozdíl od Ruska a řady dalších postsovětských zemí věnovalo Bělorusko značnou pozornost růstu kupní síly obyvatelstva, efektivní poptávce jako faktoru hospodářského oživení. Rychle rostly platy a jiné typy příjmů obyvatelstva (to dalo základ tomu, aby řada odborníků nazvala hospodářskou politiku Běloruské republiky slovanským keynesiánstvím).

Aktivní sociální politika zaměřená na zlepšení životní úrovně obyvatelstva přispěla nejen k hospodářskému růstu, ale také zajistila sociální stabilitu v zemi.

Charakteristickým rysem běloruského ekonomického modelu je rozsáhlé využívání administrativních metod řízení. O všech hlavních otázkách hospodářské politiky

rozhoduje osobně prezident A. Lukašenko, který má obrovské pravomoci. Silná autoritářská vláda po dlouhou dobu zajišťovala koncentraci národních zdrojů v prioritních oblastech.

V roce 2000 byla socioekonomická situace v Bělorusku znatelně lepší. Přes řadu závažných problémů (včetně problémů souvisejících s globální finanční krizí v letech 2008–2009) byla míra ekonomického růstu v republice jednou z nejvyšších na světě.

Většina ekonomických ukazatelů vykazala stabilní růst, a to zejména v letech 2004 a 2006 dosáhla 111 %, respektive 110 % HDP, v průmyslové výrobě 116 % a 111 %, v investicích do stálých aktiv 121 % a 132 %.

Období 2001–2008 byl nejúspěšnější v moderní historii Běloruska. Neustále rostl hlavní socioekonomický ukazatel: současně bylo na rozdíl od předchozího období dosahováno vysokého tempa růstu s klesající inflací. Hospodářské oživení v Bělorusku bylo způsobeno řadou interních a vnější faktorů, navíc k těm, které fungovaly v předchozím období (aktivní role státu v ekonomice, volný přístup na ruský trh, preferenční dodávky energetických nosičů z Ruské federace atd.), byly přidány i nové.

V letech 2008–2009 bylo Bělorusko vážně zasaženo globální finanční krizí, která ovlivnila především reálný sektor ekonomiky. Hlavním faktorem krize v Bělorusku byl prudký pokles poptávky po běloruských výrobcích na zahraničních trzích, zejména v Rusku.

V roce 2011 pokračoval hospodářský růst Běloruské republiky. HDP podle oficiálních údajů vzrostl oproti roku 2010 o 5,3 %, průmyslové výrobky o 9,1 %, zemědělské produkty o 6,6 %, investice do stálých aktiv o 13,3 %, maloobchodní obrát o 6,6 %.

Na jaře roku 2011 však republika čelila vážným problémům – obtíže byly způsobené akutním nedostatkem deviz (který byl zase způsoben rychle rostoucím deficitem zahraničního obchodu, který „pumpoval“ ekonomiku a sociální sféru penězi v po krizovém období a tržních podmínkách). Nedostatek deviz způsobil zastavení řady podniků orientovaných na dovoz, rychlý růst cen mnoha zboží a zvýšení sociálního napětí. V květnu 2011 byla národní banka přinucena provést prudkou (56 %) devalvaci běloruského rublu, což však nevedlo ke stabilizaci situace.

Znehodnocení běloruského rublu pokračovalo, obecně za rok 2011 poklesl jeho kurz vůči dolaru téměř 2,8krát – z 3000 na 8350 běloruských rublů za 1 \$. Inflace v roce 2011 činila 108,7 % (v roce 2010 – 9,9 %). Skutečné disponibilní příjmy obyvatelstva se snížily o 1,6

% (v roce 2010 se zvýšily o 15 %); průměrné mzdy v dolarovém vyjádření meziročně

poklesly z 532 USD na 340 USD. Míra hospodářského růstu byla v roce 2011 znatelně nižší než v předchozím roce.

Obecné výsledky sociálního a hospodářského rozvoje Běloruské republiky v letech nezávislosti jsou poměrně těžko interpretovatelné. Bělorusko bylo jedním z prvních v SNS, které se dostalo z transformační recese a dosáhlo (zejména v roce 2000) vážného ekonomického úspěchu. V roce 2011 dosáhl HDP Běloruska 191,7 %, průmyslové výrobky – 235,1 %, zemědělské produkty – 123,9 %, investice do stálých aktiv – 233,4 %, maloobchodní obrát – 498,7 %. Průměrné roční tempo růstu HDP v letech 2001–2010 činilo 7,4 % – znatelně vyšší než ve většině ostatních zemí SNS. Republice se podařilo zachovat a zvýšit produkční potenciál zbývající z dob SSSR.

Tabulka 9 Ukazatele HDP Běloruska

Rok	V současných cenách miliard rublů (* od roku 2016 - milion rublů)
2009	142 091,30
2010	170 465,80
2011	307 245,00
2012	547 616,70
2013	670 688,50
2014	805 792,70
2015	899 098,10
2016.*	94 949,00
2017	105 748,20
2018	121 568,00
2019	132 000

Zdroj: Vlastní zpracování, zpracovano dle Belstatu 2020

V roce 2015 běloruský HDP poklesl o 3,9% po růstu o 1,6% v roce 2014.

Podle prognózy socioekonomického vývoje Běloruska měl v roce 2016 růst HDP republiky o 0,3 %. Přes prognózy vlády země HDP republiky klesl, na konci roku se oproti roku 2015 snížil o 2,6 %. V roce 2016 činil objem HDP v běžných cenách 94 949,0 milionů rublů (na cenové stupnici platné od 1. července 2016), nebo ve srovnatelných cenách 97,4 % na úroveň roku 2015. Index deflátoru HDP v roce 2016 ve srovnání s předchozím rokem činil 107,8 %. Na negativní dynamice hlavního makroekonomického ukazatele se nejvíce podílel průmysl – objem výroby se meziročně snížil o 0,4 %. Významný pokles HDP je rovněž zaznamenán ve stavebnictví.

Vláda Běloruska počítala s růstem HDP a na konci roku 2017 se oproti roku 2016 zvýšil o 101,7 %. Pokud jde o HDP, v Bělorusko v roce 2017 vzrostl o 102,4 %, na konci roku 2018 vzrostl HDP o 3 %.

V roce 2019 činil objem HDP v běžných cenách 132 miliard rublů, nebo ve srovnatelných cenách 101,2% na úroveň roku 2018. Index deflátoru HDP pro rok 2019 byl 106,5% ve srovnání s předchozím rokem. Je potřeba upozornit, že HDP Běloruska v roce 2019 měl podle předpovědí ministerstva hospodářství činit 61 miliard amerických dolarů.

4.7 Současná ekonomicko-politická situace

4.7.1 Ruská federace

Na konci pandemie 2020 poklesla ruská ekonomika podle prvního odhadu Rosstatu o 3,1 %. I když odhad poklesu HDP byl lepší, než se předpokládalo, jedná se o největší pokles od krize v roce 2009.

Ruská ekonomika, která v roce 2020 čelila nejen šoku způsobenému pandemickými a karanténními omezeními, ale také silnému poklesu poptávky po ropě. Ke konci roku 2020 poklesla o 3,1 % ročně, jak vyplývá z prvního odhadu Rosstatu. Nominální objem HDP v roce 2020 činil 106,6 bilionu rublů.

Hodnocení statistického oddělení se ukázalo být optimističtější než předpovědi vládních a ruských i mezinárodních ekonomů.

Zpomalení ekonomiky se v loňském roce zároveň stalo maximem za 11 let: HDP do konce roku 2009 výrazněji poklesl – vyplývá to z údajů Rosstatu.

- Dynamika HDP země v roce 2020 byla ovlivněna poklesem domácí konečné poptávky (o 5 % ročně) a zvýšením čistého vývozu zboží a služeb v důsledku převyšujícího snížení dovozu (o 13,7 %) ve srovnání s vývozem (pokles o 5,1 %), uvádí Rosstat.
- V odvětvovém kontextu je pod vlivem karanténních omezení nejvýznamnější pokles přidané hodnoty v odvětvích zaměřených na veřejné služby: hotely a restaurace (minus 24,1 %), kulturní a sportovní instituce (minus 11,4 %), dopravní podniky (minus 10,3 %), organizace poskytující další služby obyvatelstvu (minus 6,8 %), uvádí úřad.
- Pod vlivem poklesu cen ropy a podmínek dohody OPEC + snížení produkce ropy v Rusku klesla jak produkce ropy, tak plynu ve fyzickém vyjádření (o 10,3 %) a index deflátoru odrážející cenové změny (minus 17,6 %). Obecně se průmyslová produkce za rok snížila o 2,9 %.
- Konečná spotřeba vládních a neziskových organizací sloužících domácnostem se ve srovnání s rokem 2019 zvýšila o 3,9 %, a to především kvůli zvýšeným nákladům na zdravotní péči a další činnosti související s bojem proti pandemii COVID-19.
- Zvýšená poptávka po finančních službách vedla ke zvýšení přidané hodnoty ve financích a pojišťovnictví (plus 7,9 %).

Dalším problémem Ruska v ekonomické sféře jsou sankce EU zaměřené na potlačení hospodářského rozvoje a vytvoření výnosných ekonomických vazeb s Evropou.

Vedoucí představitelé 27 zemí EU se rozhodli rozšířit hospodářské sankce proti Rusku. Oznámil to tiskový tajemník předsedy Evropské rady Barend Leits.

Současná omezení se počítají do ledna 2021. Rozhodnutí o prodloužení sankcí EU bylo učiněno každých šest měsíců od roku 2014, kdy byla zavedena omezení. Důvodem sankcí se staly události na Ukrajině a obvinění z anexe Krymu. Sankce omezují přístup některých ruských bank a společností na primární a sekundární kapitálové trhy EU a zakazují dovoz a vývoz vojenského vybavení. Zákaz se vztahuje také na zboží dvojího užití, které lze použít pro vojenské účely. Rusko má navíc omezený přístup k citlivým technologiím, a to i v ropném průmyslu.

V reakci na sankce EU a současně omezení zavedená Spojenými státy zavedlo Rusko v roce 2014 potravinové embargo – zákaz dodávek určitých kategorií potravinářských výrobků. Embargo se vztahuje na všechny země, které se připojily k sankcím EU. Dne 21. listopadu Vladimir Putin prodloužil protisankce proti Západu do konce roku 2021.

Tabulka 10 Druhy sankce proti Rusku

Odvětví ekonomiky	Seznam sankcí
Ropa	<ul style="list-style-type: none"> • Sankce proti jednotlivým společnostem a jejich dceřiným společnostem a souvisejícím podnikům jiných průmyslových odvětví; • zákaz vývozu technologií na výrobu ropy a rafinace ropy do Ruska; • zmrazení stávajících projektů a odmítnutí uzavírání nových projektu
Plyn	<ul style="list-style-type: none"> • Sankce proti jednotlivým společnostem a jejich dceřiným společnostem a souvisejícím podnikům jiných průmyslových odvětví; • zmrazení stávajících projektů a odmítnutí uzavírání nových projektu
Finance a banky	<ul style="list-style-type: none"> • zmrazení finančních aktiv ruských právnických a fyzických osob; • odpojení ruských bankovních struktur od mezinárodních platebních systémů; • omezení umístování finančních prostředků do západních bank; • omezení přístupu k úvěrovým fondům; • omezení schopnosti vykonávat činnosti
Vojenský průmysl	<ul style="list-style-type: none"> • Zákaz provádění operací s Ruskem při vývozu a dovozu zbraní; • zákaz vývozu zboží dvojího užití do Ruska a jakýchkoli technologií, které lze použít pro vojenské účely
Jiné	<ul style="list-style-type: none"> • Osobní sankce proti jednotlivým ruským společnostem a jednotlivcům Federace;

	<ul style="list-style-type: none"> • zákaz investičních projektů, dodávek vybavení a materiálů pro infrastrukturu, dopravu, energetický komplex základních subjektů Ruské federace: Krym a Sevastopol
--	--

Zdroj: Vlastní zpracování, zpracovano dle RuExpert

Sedm let Rusko podléhá vážným sankcím ze strany Spojených států a Evropské unie. Na sankce určitým způsobem reaguje ruský rubl, ropa, obchodní vazby a ruský průmysl.

- Velké sankce proti Rusku začaly být zaváděny v dubnu 2013 po smrti ruského auditora Sergeje Magnického. Na Západě se domnívají, že jeho smrt v roce 2009 souvisí s odhalením korupčních programů pro vrácení daní, do nichž by mohli být zapojeni ruští úředníci a bezpečnostní síly. „Magnitský zákon“, původně namířený proti osobám, které se podle amerických orgánů mohly podílet na smrti auditora, později začal jednat proti osobám odpovědným za porušování lidských práv a zásad zákona v Rusku i na celém světě.
- Největší sankce souvisejí s připojením Krymu k Rusku a událostmi na východní Ukrajině. U „krymských“ sankcí jsou osoby na seznamu nutně nějak spojeny s „anexií / nebo integrací Krymu“.
- Sankce za kybernetické útoky uvalil Trumpův předchůdce Barack Obama 1. dubna 2015. Umožňují americkému ministerstvu financí blokovat veškerá aktiva v zemi osob podezřelých ze spáchání kybernetických útoků.
- V srpnu 2017 podepsal americký prezident Donald Trump zákon o federálním boji proti americkým protivníkům prostřednictvím sankcí (CAATSA). Ukládá další omezení pro Írán, Severní Koreu a Rusko.
- V sektoru obrany byly jednotlivcům a společnostem, na které se vztahují sankce USA, zakázán dovoz a vývoz zbraní a souvisejících materiálů, zboží a služeb dvojího užití z/do Ruska. U osob zařazených na sankční seznamy EU platí zákaz nákupu, prodeje, převodu, vývozu zbraní a střeliva do Ruska osobami EU a zákaz vývozu zboží dvojího užití (zboží, které lze využívat jak pro mírové účely, tak při výrobě zbraní hromadného ničení) a technologie pro vojenské použití.
- V energetickém sektoru bylo jednotlivcům a společnostem, na které se vztahují sankce USA, zakázán vývoz zboží, služeb nebo technologií do Ruska v souvislosti s průzkumem a těžbou ropy na arktickém šelfu, hlubinnou těžbou a

projekty břidelic (energetický sektor). Pro subjekty zařazené na sankční seznamy EU byl zaveden postup udělování licencí pro transakce s Ruskem ve vztahu ke zboží a technologiím určeným k těžbě a průzkumu ropy jiných zdrojů.

Opozice také hraje důležitou roli v novodobé historii Ruska. Za Putinova režimu byly obviněny 3 klíčové postavy v ekonomické a politické sféře země.

Michail Borisovič Chodorkovskij byl v roce 2003 nejbohatším mužem na světě a předním oligarchou Ruské federace. Jeho společnost Yukos byla spojena s těžbou a rafinací ropy.

Zatčen ruskými orgány pro obvinění ze zpronevěry a daňových úniků 25. října 2003. V době svého zatčení byl jedním z nejbohatších lidí na světě, jeho jmění se odhadovalo na 15 miliard dolarů. V roce 2005 byl ruským soudem shledán vinným z podvodu a dalších trestných činů. V letech 2010–2011 byl na základě nových obvinění odsouzen ke 14 letům vězení; S přihlédnutím k následným odvoláním byla celková doba stanovená soudem 10 let a 10 měsíců, skutečná doba výkonu služby byla 10 let a 2 měsíce, protože v prosinci 2013 byl Chodorkovskij omilostněn prezidentem Putinem.

Dne 12. listopadu 2013 poslal Chodorkovskij, který strávil více než 10 let ve vězení a nepřiznal svou vinu, prezidentovi Ruské federace v souvislosti s rodinnými okolnostmi žádost o milost.

19. prosince 2013 Vladimir Putin na výroční tiskové konferenci uvedl, že Chodorkovskij bude podle jeho žádosti brzy omilostněn. Následujícím dnem, 20. prosince, Putin podepsal dekret o milosti, který ho osvobodil od výkonu trestu. Ve stejný den byl Chodorkovskij odvezen z kolonie v Karélii na petrohradské letiště a poté německým letadlem odletěl do Berlína.

Boris Efimovich Nemtsov je známý ruský politik, státník a veřejný činitel, podnikatel. V průběhu své kariéry dosáhl Nemtsov obrovského úspěchu v ruské domácí politice a na poli zahraniční politiky bylo mnoho zahraničních vůdců překvapeno jeho odolností a touhou po změně.

Noc z 27. na 28. února 2015 byla pro ruského představitele opozice poslední. V 23:40 byl politik zabit v centru Moskvy.

K vraždě Borise Nemtsova došlo, když se procházel s ukrajinskou modelkou Annou Duritskayou po mostě přes řeku Moskvu. Zločinci ho zastřelili a uprchli z místa vraždy v bílém autě (to bylo zaznamenáno místními kamerami). Ruský prezident Vladimir Putin poznamenal, že vysoce postavená vražda má „objednanou a provokativní povahu“

Smrt Nemtsova vzbudila rozruch ve světě. Poté, co se zahraniční političtí a veřejní činitelé dozvěděli o vraždě ruského opozičního politika, vyzvali ruské orgány, aby vyšetřováním došly k logickému závěru. Mnoho lidí na světě prohlásilo, že je věcí cti celého státního systému Ruské federace najít organizátory a vykonavatele tohoto zločinu. V roce 2016 zástupci ruské bezpečnostní služby dokončili vyšetřování vraždy Borise Nemtsova. Podle kriminalistického šetření zákazníci nabídli obviněným 15 milionů rublů za smrt politika.

Nové sankce proti Rusku budou uvaleny kvůli opozičnímu politikovi Alexeji Navalnému.

- 20. srpna byl Navalnyj hospitalizován v Omsku, později byl převezen do Německa na ošetření. Berlín tvrdí, že byl otráven chemickým bojovým prostředkem ze skupiny Novichok, Rusko tuto verzi odmítá.
- Ráno 20. srpna během letu z Tomsku do Moskvy se zakladateli protikorupční nadace (FBK) Alexeji Navalnému udělalo špatně a omdlel.
- Letoun nouzově přistál v Omsku. Navalnyj byl hospitalizován v pohotovostní nemocnici č. 1 na toxické jednotce intenzivní péče. Tam upadl do kómatu. Lékaři hodnotili Navalného stav jako vážný, byl napojen na ventilátor.
- Před letem Navalnyj podle své tiskové mluvčí Kiry Yarmyshové pil ve vídeňské kavárně na letišti v Tomsku pouze černý čaj.
- Po výzkumu omštlí lékaři uvedli, že v těle pacienta nebyly nalezeny žádné jedy ani stopy po nich.
- 22. srpna byl Navalnyj převezen na vyšetření do Berlína, kde byl umístěn na charitativní kliniku. 14. září byl Navalnyj odpojen od ventilátoru a 23. září nemocnice Charité oznámila, že Navalnyj byl z nemocnice propuštěn.
- 10. září německá vláda oznámila, že výsledky toxikologického vyšetření provedeného laboratoří Bundeswehru v Mnichově prokázaly v těle Navalného přítomnost stop jedu ze skupiny Novichok.
- 14. září experti z Francie a Švédska po německých kolezích potvrdili Navalného otravu jedem ze skupiny Novichok. Publikace Der Spiegel, citující prohlášení vedení německé zpravodajské služby na tajné schůzce, uvádí, že v tomto případě mluvíme o silnější formě „nováčka“, než byla dosud známa.
- Ruské ministerstvo zahraničí uvedlo, že západní odborníci a struktury NATO pracují na chemických sloučeninách skupiny Novichok již několik let.

- OPCW (Organizace pro zákaz chemických zbraní) zahájila vlastní šetření Navalného analýz. Začátkem října dospěla Organizace pro zákaz chemických zbraní (OPCW) k závěru, že Naval'nyj byl otráven toxinem podobným hlavicím skupiny Novichok.

Jeden z tvůrců Novichoku, Vil Mirzayanov, se omluvil Navalnému za svou účast „v tomto kriminálním podnikání – vývoji této látky, kterou byl otráven“. Řekl také, že v roce 1993 se setkal s mužem, který údajně přežil otravu Novichokem. Příznaky otravy, které popsal, se podle Mirzayanova shodovaly s příznaky popsanými Naval'nym.

Dva další účastníci vývoje skupiny toxických látek, Leonid Rink a Vladimir Uglev, s ním nesouhlasili. Podle jejich názoru Mirzayanov není kompetentní, pokud jde o fyziologické projevy působení jedu, a nedokáže posoudit příznaky.

Německá vláda uvedla, že vypracuje společný postoj k situaci s Naval'ným s EU a NATO. NATO, EU, Velká Británie, Rakousko, Litva, Ukrajina vyzvaly ruské úřady, aby vyšetřily, co se stalo Naval'nému. 12. října vyšlo najevo, že ministři zahraničí zemí EU dosáhli dohody o zavedení sankcí vůči Rusku v důsledku otravy Alexeje Navalného.

Dne 17. září 2020 přijal Evropský parlament usnesení o přísnějších sankcích proti Rusku v souvislosti s otravou Navalného, včetně zmrazení evropských aktiv osob zapojených do vyšetřování FBK (Fond bojování proti korupci) a zastavení výstavby plynovodu Nord Stream 2 potrubí. Poslanci rovněž požadují mezinárodní vyšetřování.

Naval'nyj byl odsouzen na 2,5 roku vězení za podvod. Opozice a velké množství ruských občanů nesouhlasí se soudním rozhodnutím a byly naplánované akce proti současnému vládnímu režimu a směřované na propuštění Alexeje Navalného z vězení.

23. ledna se v Rusku konaly akce na podporu Alexeje Navalného. Tisíce lidí v desítkách ruských měst vyšly v sobotu 23. ledna do ulic a požadovaly propuštění Alexeje Navalného, který je nyní ve vazební věznici Matrosskaya Tishina v Moskvě. Úřady reagovaly ostře: došlo k bití a hrubému zadržování demonstrantů a novinářů. Podle nejnovějších informací organizace pro lidská práva OVD-Info byly po celé zemi zadrženy více než dva tisíce lidí. Většina Navalného příznivců podle očekávání vystoupila v Moskvě a Petrohradu.

V důsledku toho, že je Naval'nyj ve vězení, EU spolu s USA připravily nové sankce a omezení pro Ruskou federaci.

Skupina amerických senátorů předložila Kongresu USA návrh zákona o sankcích proti Rusku za situaci s vůdcem opozice Alexejem Naval'ným. Odpovídající prohlášení bylo zveřejněno na webových stránkách republikánského senátora Marka Rubia. Dalšími sponzory iniciativy byli kolegové demokraté Chris Koons, Ben Cardin, Chris Van Hollen, Dick Durbin

a republikánský senátor Mitt Romney. Mluví se o návrhu sankcí, které senátoři navrhli zavést proti ruským orgánům v září 2020. Tento dokument neuvádí jména a pozice osob, na které se mohou vztahovat omezení. Možné sankce v návrhu zákona zahrnují zmrazení majetku a odmítnutí vydat víza.

Mluvčí ruského ministerstva zahraničí Maria Zakharova v komentáři k výzvam k propuštění Navalného uvedla, že cizí státy by neměly zasahovat do ruských vnitřních záležitostí.

„Nemají se starat o jádro věci, to je jisté. Potřebují nějakou výmluvu. Pokud existuje, vytáhnou ji z nejtemnějšího kouta, pokud tam není, vymyslí ji nebo ji vytvoří,“ hodnotila možnost zavedení nových sankcí zástupce ministerstva zahraničí.

Německá vláda nevyklučuje zavedení nových sankcí proti Rusku po verdiktu opozičního politika Alexeje Navalného. Podle zprávy agentury Reuters to uvedl mluvčí kancléřky Angely Merkelové Steffen Seibert.

Podle něj bude Berlín o dalších krocích diskutovat se svými evropskými partnery.

USA, Británie, Německo a EU vyzvaly Moskvu k okamžitému propuštění Navalného.

Prezidentský tiskový mluvčí Dmitrij Peskov uvedl, že vyzváním západních zemí k uvalení osobních sankcí proti Rusku demonstrovala FBK (Fond bojování proti korupci) status zahraničního agenta. „Pokud jde o tento fond a všechny tyto dopisy a odvolání, tento fond, řekněme, de iure a de facto, prokázal svůj status zahraničního agenta,“ uvedl. Peskov dodal, že postoj Kremlu k sankční rétorice Západu je dobře známý. Moskva jej považuje za „naprosto nepřijatelný“. Podle něj se jedná o naprosto nesprávné způsoby navazování vztahů mezi zeměmi.

4.7.2 Běloruská republika

Rok 2020 byl pro Bělorusko velmi obtížný. Bezprostředně po vyhlášení výsledků prezidentských voleb, v nichž zvítězil A. Lukašenko, občané Běloruska okamžitě vyšli do ulic a začali protestovat.

V Minsku 16. srpna proběhly dvě akce najednou. Jedna se konala na náměstí nezávislosti na podporu Alexandra Lukašenka. Úřady odhadly počet jejích účastníků na 65 tisíc. Další protestující proti výsledkům voleb se shromáždili u sochy „Minsk – Hero City“ na prospektu Pobeditelej. Podle různých odhadů místních sdělovacích prostředků se akce účastnilo 50 až 200 tisíc lidí.

Publikace Euroradio uvádí, že demonstranti již obsadili vozovky ve čtyřech centrálních ulicích Minsku – Pobediteley Avenue, Lenin Street, Independence Avenue a Masherov Avenue. Očití svědci tvrdí, že k takovým rozsáhlým akcím v Bělorusku nikdy nedošlo; jedná se o největší politickou akci v historii země.

K publiku promluvila Maria Kolesnikova, spolubojovnice Světlany Tikhanovské, hlavní volební soupeřky Alexandra Lukašenka, a vedoucí ústředí prezidentského kandidáta Viktora Babarika (v současné době uvězněného).

Opakovala, že „hlavním požadavkem Bělorusů je, aby bývalý prezident musel rezignovat. My – svobodní a evropští Bělorusové – žádáme o mír a bezpečnost pro naše děti.“

V Minsku a dalších městech se bezpečnostní síly už pět dní bily s lidmi v ulicích pomocí obušků, gumových strel a slzného plynu.

Celkem bylo zadrženo více než sedm tisíc lidí. Podle očitých svědků policie chytala lidi na ulicích, nevěnovala pozornost tomu, kdo byl před nimi – teenager, žena nebo staří lidé.

Ve vozech a věznicích byli zatčení nuceni ležet v hromádách na sobě. Mnoho, zejména žen, říká, že se jim vyhrožovalo znásilněním. Smrt dvou demonstrantů byla oficiálně potvrzena. Podle nepotvrzených zpráv zemřelo 34 lidí.

Protesty vedly k tomu, že po celém státě zastavily podniky a továrny práci. Odstávka se stala obecnou – největší podniky, malé firmy, veřejná doprava nefungovaly.

Bývalí vojenští a policejní důstojníci hromadně natáčeli videa vyzývající armádu a policii, aby přešla na stranu lidí. Tisíce žen se připojily k řetězu solidarity ve všech městech Běloruska. Požadavky demonstrantů zůstaly nezměněny: odstoupení Alexandra Lukašenka, uznání vítězství Světlany Tikhanovské, propuštění všech politických vězňů.

Bylo známo, že prezident Lukašenko si telefonoval s prezidentem Putinem a získal podporu Ruska v případě násilných protestů.

13. října předala Světlana Tikhanovskaja prezidentu Lukašenkovi „Lidové ultimátum“: pokud nebudou do dvou týdnů splněny tři hlavní požadavky (Lukašenkova rezignace, ukončení násilí proti demonstrantům, propuštění všech politických vězňů), začne národní stávka 26. října. Vedení Běloruska ignorovalo „ultimátum“, ale pokus opozice uspořádat celostátní stávku selhal. Pouze několik skupin pracovníků ve velkých podnicích, zástupci malých podniků ve službách a IT průmyslu, studenti a učitelé na řadě univerzit vyslyšeli výzvy Tikhanovskaye. Úřady reagovaly zahájením propouštění stávkujících a vyloučením studentů účastnících se protestů z veřejných vysokých škol. Lukašenko je v současné době prezidentem Běloruska.

Ekonomická situace ve státě klesla v mnoha směrech – nezaměstnanost, měnová politika, snížení investic a omezení exportu a importu.

Běloruské orgány předpovídaly, že ekonomika země v roce 2020 poroste, ale tyto plány nebyly předurčeny k uskutečnění. Ekonomickou situaci v Bělorusku nejprve negativně ovlivnil konflikt s Moskvou o ceny ropy, když ji Minsk v Rusku přestal kupovat, a poté téměř po celém světě začala kvůli pandemii koronaviru recese. Nyní jsou tyto faktory v Bělorusku přidány k masovým protestům, které se v zemi nezastavily tři měsíce po prezidentských volbách.

V současné době podle hlavních ukazatelů není běloruská ekonomika zjevně v nejlepším stavu. Běloruský rubl nadále klesá vůči tvrdým měnám. Rozpočtový deficit podle ministerstva financí dosáhl 1,8 miliardy rublů (v přepočtu asi 600 milionů eur) a do konce roku to bude asi 5 miliard (1 miliarda 665 milionů eur). Důvodem je jak výpadek daní, tak zvýšení výdajů.

Když už se mluví o tříměsíčních masových protestech, odborníci se shodují, že ekonomiku neovlivňují ani tak samotné akce a nedělní pochody, ale politická situace v zemi jako celek – podvod v prezidentských volbách, neuznání výsledků oficiálního hlasování, násilí v ulicích.

5. Výsledky a diskuse

Na základě provedených analýz a přečtené literatury lze identifikovat následující ekonomické problémy Ruska a Běloruska

- Chudoba obyvatelstva.
- Podstatná inflace a neustálý pokles kupní síly lidí.
- Skutečná nezaměstnanost.
- Rostoucí inflace kvůli sankcím a politickým „hrám“ obou prezidentů.

Ruská vláda bezpochyby odvedla skvělou práci k zachování integrity státu po rozpadu SSSR. Putin a jeho reformy udělali po takzvaných 90. letech obrovský skok. Do roku 2014 prezidentské hodnocení neustále rostlo a byly viditelné správné kroky k posílení ekonomiky, rozvoji mezinárodních vztahů, modernizaci výrobních zařízení a zlepšení kvality života obyvatel.

Po tragických událostech na Ukrajině se prezidentovo hodnocení snížilo, stejně jako kvalita života ruského lidu v důsledku tvrdých sankcí, na které ruská ekonomika nebyla připravena.

Pokles životní úrovně byl neoddelitelně spojen s ruským rublem. Odliv investic, uzavření výrobních jednotek, prudká inflace a omezení měnových operací v jednom roce zničily vše, co se vybuchovalo za deset let. Rok 2014 lze považovat za výchozí bod hospodářského kolapsu Ruska. A pokud lze vystopovat pozitivní pokusy o rozvoj ekonomiky za posledních 6 let, pak koronavirus zasadil Rusku rozhodující ránu.

Oficiální míra nezaměstnanosti je 6 %, ale ve skutečnosti je to více než 10 %. Malé podnikání v Rusku bylo většinou spojeno s gastronomií, cestovním ruchem, hotelovými službami a ostatním, což bylo koronavirem zasaženo s velkou silou. Ekonomický systém nebyl zcela připraven platit lidem další volno a pracovníci přišli o práci. Tato krize je jednou z nejzávažnějších od krize v roce 2008.

Pokud dříve bylo možné vysokou míru nezaměstnanosti připsat takzvané černé ekonomice, nyní je již jasné, že se lidé na burzu práce připojují ze zoufalství.

Od roku 2000 index akumulovaných spotřebitelských cen překročil 550 %. Každý rok ztrácí na hodnotě v průměru méně než 10 % zboží a služeb, které jsou na seznamu Rosstat.

Existuje pouze jedna služba, která zlevnila za posledních 19 let a je levnější v roce 2018 než v roce 2000 – dálková volání na pevnou linku. Jejich ceny klesly ze 4,9 rublů za minutu v roce 2000 na 4,1 rublů v roce 2018. Stalo se tak v důsledku poklesu poptávky, konkurence mezi operátory a hlavně vývoje nových technologií – mobilní komunikace a IP telefonie.

Nemá smysl přímo porovnávat současné ceny s cenami z roku 2000 a úrovní příjmů Rusů. Průměrný příjem činil 2,3 tisíce rublů měsíčně a nyní – 32,5 tisíce rublů. To však neznamená, že blahobyt Rusů vzrostl 15krát, protože také rostly ceny.

Ukázalo se, že nyní jsou příjmy Rusů očištěné o inflaci na úrovni roku 2010. Od roku 2000 vzrostly 2,5krát a od roku 2008 pouze o 6 %.

Podle Valeryje Černookije, profesora katedry ekonomie na Ruské ekonomické škole, se nyní skutečné příjmy obyvatelstva prakticky vrátili na úroveň krizového roku 2009.

Inflace v Rusku na konci roku 2020 činila 4,9 %, vyplývá z konečného odhadu Rosstatu. To se shodovalo s předběžným odhadem, který Rosstat předložil 31. prosince, ale toto číslo přesáhlo prosincovou prognózu Ministerstva hospodářského rozvoje. Ministerstvo předpokládalo pro rok inflaci na 4,6–4,8 %.

Roční míra inflace v roce 2020 byla podle údajů resortu nejvyšší od roku 2016. V roce 2016 činila inflace 5,5 %, v roce 2017 – 2,5 %, v roce 2018 – 4,3 % a v roce 2019 3,04 %.

Ceny potravinářských výrobků v roce 2020 nejvíce stouply – o 6,69 %.

V roce 2020 došlo k 2 výbuchům inflace – v březnu až dubnu a zejména díky potravinářským výrobkům. Vysoká inflace potravin primárně ovlivnila občany s nízkými příjmy, kteří utrácejí významnou část svých příjmů za potraviny.

Růst cen byl způsoben několika důvody:

- Devalvace rublu a růst cen dováženého zboží a komponentů.
- Vysoká očekávaná inflace uprostřed nejistoty v ekonomice.
- Růst světových cen zemědělských produktů a pokles výnosu některých plodin.
- Indexace tarifů přirozených monopolů.
- Rychlá poptávka po určitých lécích a potravinách.

Pokud jde o inflaci, musí se zmínit i anexe Krymu.

Bezprostředně po anexi Krymu čelilo Rusko západním ekonomickým sankcím. Poté se rozšířily kvůli konfliktu na východní Ukrajině a katastrofě Boeingu 777.

Situaci neulehčily ani kroky ruské vlády: v srpnu 2014 Rusko zavedlo potravinové embargo zakazující dovoz masa a mléčných výrobků, zeleniny a ovoce z Evropy, USA, Norska, Kanady a Austrálie. To byla reakce na protiruské sankce.

Jednou z nejznámějších zakázaných potravin je sýr. Kromě něj ruské orgány zakázaly dovoz norského lososa, zeleniny a ovoce, masných výrobků.

Ve druhé polovině roku 2014 došlo k propadu cen ropy. Pokud v červnu dosáhly vrcholu 115 \$, pak na konci roku měl Brent hodnotu něco přes 55 \$ za barel.

Po poklesu cen ropy následoval prudký pokles kurzu rublu.

Protisankce a pokles kurzu rublu zesílily inflaci. V roce 2014 to bylo 11,4 %, nejvyšší od roku 2008. A u potravinářských výrobků, na které se vztahovaly sankce, vzrostly ceny ještě více – téměř o 18 %.

Podle výpočtů agentury Bloomberg byl ruský HDP v roce 2018 obecně o 10 % nižší, než se předpovídalo na konci roku 2013. Analytici agentury konkrétně odhadli dopad sankcí na 6 % a pokles cen ropy na 4 %.

Krym byl přidán do seznamu nejchudších oblastí Ruska, které bylo třeba podpořit penězi z federálního rozpočtu.

Navíc Rusko získalo další „sociálně znevýhodněný region“ – s vysokým podílem těch, kteří žijí pod hranicí chudoby.

V prvních letech po přistoupení byly z federálního rozpočtu aktivně přidělovány finanční prostředky na to, aby se krymské sociální platby dostaly na ruskou úroveň a aby se zlepšila situace s krymským rozpočtem.

Až dosud dvě třetiny krymského rozpočtu pocházejí z Moskvy. V „hodnocení dotací“ nyní Krym přichází hned za oblastmi severního Kavkazu a Tuvy. V loňském roce Krym obdržel z federálního rozpočtu 120,7 miliard rublů. To je více než Jakutsko (81 miliard rublů) a Dagestan (80,8 miliardy rublů).

V Bělorusku existuje inflace od okamžiku jeho nezávislosti. Mělo by se však brát v úvahu jeho tempo růstu. Po sledování dynamiky růstu inflace za posledních 5 let je třeba poznamenat, že v roce 2011 došlo k nejvyšší míře inflace za poslední roky, a to má své důvody. Hlavním faktorem ovlivňujícím růst cen a zvyšování míry inflace jsou především inflační a devalvační očekávání obyvatel, výrobců a obchodních organizací. Mezi nejdůležitější faktory patří například: nadměrná emise peněz v hotovosti a bezhotovostní formě; rozšíření rozsahu bankovních půjček nad skutečné potřeby ekonomiky; vysoké výdaje na sociální programy; omezení hospodářské soutěže (velké firmy a korporace nezávisle stanoví ceny na trhu a určují své vlastní náklady, například se jedná o takový monopolní podnik jako "Belaruskali"); dolarizace ekonomiky (představuje nahrazení slabé národní měny tvrdou měnou). Světová hospodářská krize, která začala v roce 2008, měla obrovský dopad na běloruskou ekonomiku a celou světovou ekonomiku. V roce 2008 dosáhl růst CPI v

Bělorusku 13,3% (prosinec až prosinec) a překonal údaje z roku 2007. Průměrná roční míra inflace však dosáhla 14,8%, což je poměrně vysoký ukazatel, který má negativní dopad na makroekonomickou stabilitu. V roce 2011 bylo národní hospodářství pod vlivem inflačního šoku, který byl v měřítku nepřiměřený růstu cen za poslední desetiletí.

V Bělorusku měla inflace výhradně peněžní povahu a byla způsobena pokračující měnovou politikou spojenou s nadměrným poskytováním emisí vládních programů. V podmínkách Běloruské republiky je vývoj inflačních procesů způsoben neefektivním fungováním reálného sektoru ekonomiky a průmyslu. Všechny tyto faktory nejsou jediné, které ovlivnily vývoj inflace v Běloruské republice. Významný dopad na vývoj inflace má také růst cen dováženého zboží, zahraniční dluhy a inflační očekávání obyvatelstva.

Vytvoření přechodného smíšeného trhu práce v Běloruské republice zahrnuje staré i nové sociální mechanismy pro regulaci poptávky a nabídky pracovní síly. Státní politika zaměstnanosti se omezuje na pomoc při zaměstnávání, odborné přípravě, rekvalifikaci a sociální ochraně registrovaných nezaměstnaných. Zároveň není možné opustit republiku z krize bez použití všech pracovních zdrojů a volného toku pracovních sil z jedné sféry činnosti do ostatních. Nejvýhodněji se situace v oblasti zaměstnanosti, nezaměstnanosti a odráží ve výsledcích socioekonomických průzkumů domácností v Běloruské republice.

Jaké kroky může vláda podniknout ke snížení míry nezaměstnanosti?

Vzhledem k rozmanitosti typů nezaměstnanosti je její snížení nesmírně obtížné. Jelikož neexistuje jediný způsob boje proti nezaměstnanosti, musí každá země k řešení tohoto problému použít jiné metody. Na základě zkušeností řady zahraničních zemí upozorní na některé způsoby řešení problému nezaměstnanosti.

Frikční nezaměstnanost lze snížit o: zlepšení informační podpory trhu práce. Ve všech zemích tuto funkci vykonávají organizace práce (burzy práce). Shromažďují informace o stávajících volných pracovních místech od zaměstnavatelů a informují nezaměstnané.

Jako každý trh je i trh práce regulován podle zákonů nabídky a poptávky. Poptávka po pracovní síle v Bělorusku je dnes určována následujícími faktory: rozsáhlá cesta ekonomického rozvoje; extrémně nízká schopnost podniků vytvářet nová pracovní místa; ne pružnost poptávky přispívá k růstu nezaměstnanosti. Na straně nabídky: nízká mobilita (především kvůli problémům s bydlením a osobní dopravou); asynchronizace mezi trhem a vzdělávacím systémem.

Hlavním důvodem nezaměstnanosti v Bělorusku je rozsáhlý rozvoj národního hospodářství, nepříznivé investiční klima atd. Přirozeně je za takových podmínek nemožné vytvářet pracovní místa. Většina běloruských podniků je dnes nerentabilní. Procesy zvyšování míry

nezaměstnanosti úzce souvisí se vzdělávacím systémem. Na jedné straně je nízká úroveň reakce vzdělávacích institucí na změny na trhu, na druhé straně extrémně nízká úroveň odborného vzdělávání a rekvalifikace. To vše vede k výrazné strukturální nezaměstnanosti. V roce 2021 bude růst ruské ekonomiky 3%, v roce 2022 - 3,9%, vyplývá ze zprávy Mezinárodního měnového fondu (MMF). MMF dříve letos předpověděl růst HDP v Rusku o 2,8%, příští rok - o 2,3%.

MMF rovněž zlepšil svou prognózu globálního HDP v roce 2021. Odborníci očekávají, že indikátor vzroste na 5,5%. Prognóza pro rok 2022 zůstává nezměněna - nárůst o 4,2%. V roce 2020 se globální HDP podle odhadů MMF snížil o 3,5%.

Odborníci navíc zvýšili prognózu průměrných cen ropy v letošním roce na 50,03 USD za barel (+3,3 USD). V roce 2022 se očekává, že průměrné ceny ropy budou 48,82 USD za barel.

Ministerstvo ekonomiky Ruské federace dříve předpovídalo pokles ruského HDP v roce 2020 na 3,9%. V roce 2021 se očekává růst ruského HDP na 3,3%, v roce 2022 - 3,4% a v roce 2023 - 3%. Na konci roku 2020 ruský premiér Michail Mishustin uvedl, že oživení národní ekonomiky postupuje rychleji, než se očekávalo.

Revize prognózy světového HDP, jak uvádí průzkum, odráží očekávání zvýšení ekonomické aktivity v souvislosti se zahájením očkování a další politickou podporou v několika velkých zemích. MMF zároveň bere na vědomí přetrvávající nejistotu v důsledku druhé vlny pandemie na konci roku 2020, vzniku nových kmenů viru a obnovení karantény v řadě zemí. Podle původních plánů v roce 2020 měl běloruský HDP růst o 2,8%. Na podzim však vyšlo najevo, že takový optimismus je stěží opodstatněný: 2. listopadu předseda vlády Roman Golovchenko uvedl, že vláda hodlá udržet tempo růstu HDP v roce 2020 na 100% ve vztahu k roku 2019 - tedy ekonomice neukáže ani růst, ani pokles. Podle Romana Golovčenkova je tento úkol zcela dosažitelný „za příznivých okolností“, což znamená oslabení blokády a stabilizaci epidemiologické situace u hlavních obchodních a hospodářských partnerů Běloruska.

Mimochodem, rozpočet Běloruska na rok 2021 je sestaven s cílovým ukazatelem, že HDP poroste o 1,8% (v roce 2022 - 102,9%, v roce 2023 - 103,8%).

Hlavní a možná jediný hnací motor hospodářského růstu a pozitivní dynamiky HDP v Bělorusku v roce 2021 souvisí se skutečností, že země světa (a také i hlavní ekonomičtí partneři) konečně zvítězí koronavir. Poté začne růst oživení, což je již zaznamenáno v ekonomikách některých států.

Pokud se situace s COVID stabilizuje, blokáda bude méně závažná a bude postupně zcela odstraněna, poté začne růst efektivní poptávka, možná obchodní partneři zvýší jejich

poptávku, a to i po běloruském zboží a službách. To znamená, že vnější situace je nesmírně důležitá: pokud se celý svět začne „zotavovat“, pak to vytáhne domácí ekonomiku.

Pokud jde o vnitřním růstu obnovy, pak k němu může dojít, ale v mnohem menší míře. Za prvé kvůli pandemii Běloruská republika neměla ukončení výroby, to znamená, že podniky se nezastavily, neopustily trh, nanejvýš nepracovaly na plný výkon. Zadruhé, domácí poptávka může růst, ale hodně zde závisí na situaci v sociálně-politickém segmentu. Věřící se, že v příštím roce nedojde k vnitřnímu oživení ekonomiky, ale zdroje možného růstu jsou stále spojeny s optimalizací situace s koronavirem.

Na závěr této práce je třeba říci, že běloruská ekonomika je sice slabší než ruská, ale její základ a „kostra“ jsou podobné. Stejně vnitřní politické problémy, stejná vláda po dobu 20 let, korupce, vysoká kriminalita a krádež.

Nedávné události ukazují nárůst negativního přístupu obyvatelstva ke vládě, a to dokonce na všech možných úrovních. V Rusku je to rozšířenější a objevují se dokonce iotevřené opozice, které se staví proti vládě a stávají se oběťmi politického režimu. V Bělorusku jsou tyto postavy velmi rychle potlačeny a totalita nadále vzkvétá. V postsovětských zemích politika přímo souvisí s ekonomikou a rozvojem země. Poprvé po rozpadu SSSR skutečně tyto země obchodovaly pouze mezi sebou a vazby s Evropou nebo Amerikou se teprve začínaly objevovat. To vše mělo vliv na makroekonomickou úroveň a blahobyt těchto států.

6. Závěr

V této diplomové práci byly analyzovány hlavní ekonomické složky dvou klíčových států bývalého Sovetského svazu - Ruska a Běloruska. Hlavní roli sehrály makroekonomické ukazatele - HDP, nezaměstnanost, inflace, trh práce. Klíčovou změnu v ekonomikách těchto zemí vyvolal rozpad SSSR a přesun suverenity do každé jednotlivé země. Kromě sociálních a ekonomických problémů vzkvétaly i problémy jiné povahy. Jedná se o loupežnictví, vydírání, korupci na všech úrovních vlády, úplný kolaps armády, systému zdravotní péče, důchodového systému, lidé po mnoho měsíců nedostávali plat nebo dostávali vodku místo peněz.

Jednoznačně prvním ekonomickým problémem v těchto zemích byla obrovská inflace.

Hyperinflace. V kombinaci s nezaměstnaností to způsobilo nenapravitelné škody na ekonomice. Populace postsovětských států stále s hrůzou připomíná 90. léta a je vděčná současným prezidentům za rychlé zavedení nezbytných reforem a obnovení ekonomiky.

Pokud se Bělorusko vyrovnalo se svými problémy uvnitř země, pak Rusko stále muselo regulovat vojenské konflikty na Kavkaze, obnovovat vztahy se Spojenými státy a přispívat k úmluvám týkajícím se jaderných, chemických a biologických zbraní.

Po rozpadu SSSR neměli představitelé na nejvyšších pozicích tušení, jak vládnout zemi „bez hlavní strany“. A objevil se druhý obrovský problém těchto zemí - korupce. Putin a Lukašenko hodně mluví o tom, že korupce byla poražena, že neexistuje a že se odehrává pouze na nejnižších úrovních. Ale praxe ukazuje něco jiného. Lékaři, policisté, vojáci, ředitelé továren přestali brát úplatky a dary. Klíčoví lidé na nejvyšších pozicích však začali brát obrovské sumy peněz, pozemky a domy. Mezi takovými lidmi jsou soudci, státní zástupci, představitelé mocenských struktur. Kvůli nárůstu korupce vzrostla nezaměstnanost a kriminalita a objevil se pojem „kumovstvo“. To znamenalo, že pokud uchazeč o práci splnil podmínky pro určitou pozici, stejně vezmou nějakého známého od věducího.

Všechny země post-sovětského prostoru se topily v bezpráví a nespravedlnosti. Trvalo více než 15 let, než se provedli globální reformy v policii a armádě, zpřísnili se tresty za porušení zákonů.

Každý ekonom ví, kde je korupce - tam nezaměstnanost neustále roste. Rusko a Bělorusko měly některé z rekordních čísel v bývalém Sovětském svazu. V Bělorusku to bylo způsobeno tím, že ve skutečnosti nemělo obchodní vztahy s jinými zeměmi kromě Ruska, což znamená, že nemělo smysl vyrábět obrovské množství zboží a lidé byli propuštěni.

V Rusku bylo všechno snazší. Výrobní závody a továrny byly jednoduše uzavřeny nebo předány moci banditům a zločincům, kteří se zajímali pouze o zisk, a ne o blaho celé země.

Dalším klíčovým kritériem pro řízení lidí v Rusku a Bělorusku jsou skryté skutečných faktů. A to nejde jen o katastrofy, vojenské konflikty, protivladní demonstrace, ale právě o závažné ekonomické změny, prezidentské a parlamentské volby a míře korupce v regionech. Tento negativní zvyk má původ ze Sovětského svazu. V té době vládcí také potlačili absolutně všechny globální problémy. Nejzávažnější je katastrofa v Černobyli v jaderné elektrárně, to je katastrofa ponorky Kursk, anebo války na Kavkaze.

S příchodem internetu a nezávislých zdrojů informací však lidé začali hledat a objevovat pravdu. Pravda o skutečné úrovni inflace a nezaměstnanosti, pravda o opozici a míře korupce ve státě i o zákonech, které často působí proti lidem.

To vše se odráží na blahobytu státu a jeho roli v mezinárodní politice. Stát se nemůže úplně zavřít a existovat stabilně. O tom svědčí příklad Severní Koreje. Proto by v moderní a úspěšné zemi měly především existovat spravedlivé volby, otevřená média, nízká korupce a vysoká důvěra ke vládě.

7. Seznam použitých zdrojů

- ARHIPOVA, *Ekonomika, řízení, právo*, Arhipova, Vysoká škola ekonomická- Bibliografie. ISSN 2073-6304
- Co je inflace? FinCult.[online]. Copyright © 2012 [cit. 20.02.2021] Dostupné z: <https://fincult.info/article/cto-takoe-inflyatsiya-i-otkuda-ona-beretsya/>
- Důsledky inflace. [online]. Copyright © 2014 [cit. 21.02.2021]. Dostupné z: <http://www.audit-it.ru/terms/accounting/inflyatsiya.html>
- HDP a HNP. Jejich role v ekonomice. [online]. Copyright © 2018 [cit. 20.02.2021] Dostupné z: <https://foxford.ru/obshchestvoznaniye/ponyatie-o-vvp-i-vnp>
- HDP v Běloruské republice. . Národní statistický úřad Běloruské republiky [online]. Copyright © [cit. 21.02.2021]. Dostupné z: https://www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/ssrd-mvf_2/metadannye/realnyi-sektor/natsionalnye-scheta_2/index.php?sphrase_id=1531102
- HDP v Rusku. Federální státní statistická služba, [online]. Dostupné z: https://www.gks.ru/free_doc/new_site/vvp/vvp-god/tab24b.xls
- Hrubý domácí produkt a analýza HDP ČR. Ekonomie, finanční trhy a Excel on-line | Finance v praxi [online]. Copyright © Finance v praxi 2017 [cit. 20.02.2021]. Dostupné z: <https://www.financevpraxi.cz/makroekonomie-ekonomicka-vykonnost>
- Inflace v Rusku. Federální státní statistická služba, [online]. Copyright © ROSSTAT [cit. 21.02.2021]. Dostupné z: <https://rosstat.gov.ru/ps/inflation>
- Inflace. Susanin / "inflace" [online]. Copyright © [cit. 20.02.2021]. Dostupné z: <https://susanin.news/cat/tag/331/>
- Inflace: Co je inflace? Jaké má příčiny a dopady? » Finex.cz. Finanční magazín Finex.cz - Objektivní průvodce světem financí [online]. Copyright © 2014 [cit. 20.02.2021]. Dostupné z: <https://finex.cz/inflace/>
- Inflační faktory. [online]. Copyright © 2012 [cit. 21.02.2021]. Dostupné z: https://spravochnick.ru/ekonomika/inflyaciya/faktory_inflyacii/
- ISAKOV, *Největší geopolitická katastrofa ve 20 století*. -Bibliografie: str. 94, ISBN: 978-58-041-050-83, 2012
- Jak Rosstat skutečně počítá inflaci? [online]. Copyright © 2008 [cit. 21.02.2021]. Dostupné z: <https://bcs-express.ru/novosti-i-analitika/kak-rosstat-v-deistvitel-nosti-schitaet-infliatsiiu>

- Jak se počítá HDP? Výpočet HDP - Finance.cz. Finance.cz - daně, banky, kalkulačky, spoření, kurzy měn [online]. Copyright © 2018 [cit. 20.02.2021] Dostupné z: <https://www.finance.cz/makrodata-eu/hdp/vypocet/>
- KATASONOV, *Rusko a Zapad ve 20 století*, -Bibliografie: str. 47, 2019 ISBN 978-59-0163-56-81, 2014
- Klíčové makroekonomické ukazatele v příkladech Equity. Equity. Portál finančních trhů [online]. Copyright © 2015 [cit. 20.02.2021]. Dostupné z: <https://equity.today/makroekonomicheskie-pokazateli.html>
- KURAKOV *Nejdůležitější směr sociálního a ekonomického rozvoje Ruska* L.P. Kurakov, Univerzita a school, 2003. -184.: ill. -Bibliografie: str. 182-184. - ISBN 5-94378-055-6.
- Míra inflace v Rusku. Federální státní statistická služba, [online]. Copyright © ROSSTAT [cit. 21.02.2021]. Dostupné z: <https://rosstat.gov.ru/ps/inflation>
- Míra inflace. Národní statistický úřad Běloruské republiky [online]. Copyright © [cit. 21.02.2021]. Dostupné z: https://www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/realny-sector-ekonomiki/tseny/potrebitelskie-tseny/operativnye-dannye/ob-urovne-inflyatsii/index.php?sphrase_id=1531100
- Míra nezaměstnanosti v Rusku, Federální státní statistická služba, [online]. Copyright © 1999 ROSSTAT [cit. 21.02.2021]. Dostupné z: <https://rosstat.gov.ru/folder/313/document/80528>
- Nezaměstnanost. trudvsem.ru [online]. Copyright © [cit. 20.02.2021]. Dostupné z: <https://trudvsem.ru/opendata>
- Nezaměstnanost v Rusku. [online]. Copyright © [cit. 20.02.2021]. 2014 Dostupné z: <https://foxford.ru/obschestvoznanie/rynok-truda-i-bezrobotica.html>
- SAVELJEV, *Kdo zničil SSSR jako země?* -Bibliografie: str. 250, ISBN: 978-58-041-058-16, 2012
- SEDOVA, *Ekonomika, řízení, právo*, Sedova, Vysoká škola ekonomická-Bibliografie. ISSN 2073-6304
- Skutečná nezaměstnanost v Bělorusku. FINANCE.TUT.BY. FINANCE.TUT.BY - [online]. Copyright © [cit. 20.02.2021]. Dostupné z: <https://finance.tut.by.html>
- SVETENKO, *Komu se libilo žít v Rusku?* -Bibliografie: str. 192, 2019 ISBN 547-85-114-632, 2019

- Teorie determinace produktu, HDP - Makroekonomie - Miras.cz/Seminárky. Miras.cz - osobní stránky o cestování [online]. Copyright © 2000 [cit. 20.02.2021]. Dostupné z: <https://www.miras.cz/makroekonomie-n01-teorie-produktu.php>
- Trh práce: nezaměstnanost. Národní statistický úřad Běloruské republiky, [online]. Copyright © [cit. 21.02.2021]. Dostupné z: https://www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/ssrd-mvf_2/metadannye/realnyi-sektor/rynok-truda-bezrobotitsa/index.php?sphrase_id=1531099
- ÚSTAV MINISTERSRVA PRÁCE RUSKÉ FEDERACE, Nezaměstnanost, [online]. Copyright © MinTrud [cit. 20.02.2021]. Dostupné z: <https://mintrud.gov.ru/ministry/opengov/18>
- VARSHAVSKAYA, DENISENKO, *Ekonomické neaktivní obyvatelství Ruská*, - Bibliografie, str 7. ISBN: 417-98-521-638, 2015
- Vymezení nezaměstnanosti v Běloruské republice, Myfin.by [online]. Copyright © 2012 [cit. 22.02.2021]. Dostupné z: <https://myfin.by/term/bezrobotica>

Přílohy

Ruský HDP podle let (reální):

Rok	Skutečný HDP, miliardy dolarů	Míra růstu HDP, %
1990	570,4	-5
1991	541,9	-5
1992	463,3	-14,5
1993	423	-8,7
1994	369,3	-12,7
1995	354,1	-4,1
1996	341,3	-3,6
1997	346,1	1,4
1998	327,6	-5,3
1999	348,4	6,3
2000	383,4	10
2001	402,9	5,1
2002	422	4,7
2003	452,8	7,3
2004	485,3	7,2
2005	516,2	6,4
2006	558,3	8,2
2007	606	8,5
2008	637,8	5,2
2009	587,9	-7,8
2010	614,4	4,5
2011	640,6	4,3
2012	662,6	3,4
2013	671,3	1,3
2014	675,3	0,6
2015	649,6	-3,8
2016	656,6	1,1
2017	666,5	1,5

2018	679,2	1,9
2019	690	1,6

Zdroj: Vlastní zpracování, zpracováno dle Rosstatu (2020)